

250 Ft

Dióhéj

A Gödöllői Waldorf Általános Iskola, Gimnázium
és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény tanárainak, szülői körének
és diákjainak tanévenkénti 7 alkalommal megjelenő kiadványa
Megjelenik 125 példányban, Gödöllőn.

Szerkeszti: Diószegi Éva, Farkasné Fülöp Hajnalka, Türkössy Szilárd

Telefon: (20) 339-85-36 vagy az iskola számán (28) 419-052

Az iskola honlapja: www.waldorf-godollo.hu

Drótfelvél: hfulop@gmail.com, dioeva@gmail.hu, roomy@vipmail.hu

WALDORF LEISZAG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2008. Karácsony

Antonio Allegri Correggio
Születés (Szenteste)
1528-30., Gemäldegalerie, Drezda

Dióhéj 2008. Karácsony

TARTALOM

Rudolf Steiner:

*A Föld világosságának megszű-
letése a karácsonyi éjszaka
sötétjében*

Kovács Gabriella:

Gyermekké lenni

Sergej O. Prokofieff:

*Krisztus átélésében egyesül a
bölcesség és a szeretet*

Henning Köhler:

*A félnék, szomorú és nyughatatlan
gyerekekről (részlet)*

Karl König:

*A gyermek első három éve:
A nyelv kibontakozásának
fokozatai II.*

Beszélgetés **Kőhalmi Ákossal**

Bemutatkozik: Vízzy Péter

Mincsik István:

A kertművelés tantárgyról

Somogyi Tibor:

Szükségletek és képességek

Farkasné Fülöp Hajnalka:

*Nézz körül és tégy jót ott,
ahol vagy!*

Beszélgetés **Kürti Katinkával**

Farkas Boglárka:

*„Mindenkinek megadasson ilyen
élmény!”*

*„Haloga-tó” a Gödöllői Waldorf
Iskolában*

A **Magonc Alapítvány** programjai

Farkasné Fülöp Hajnalka

Hol a boldogság mostanában?

Roswitha Heimann:

Mária keresi a fényt

A borító Forgács Erzsébet munkája

Karácsony

Eljött hát az évkör legsötétebb időszaka is, s aki, mint a hangya, készült, az most „arathat”: itt van a Világ Világossága születése - a Földön; és bennem.

A csillagászat szerint a Föld pályáján - érdekes módon - ekkor van legközelebb a Naphoz, s talán mi, emberek is ilyenkor kerülhetünk legközelebb a Szellemi Naphoz. Nem „zavar” a Föld álma alatt kibontakozó színekavalkád, de felénk hallatszik János nap szava, mely az évkörben épp Karácsony „túloldalán” áll: „Készítsétek az Úr útjait!” Ha így készíjtjük lelkünkben az utat a világosság tüzeinek, s őszinte, gyermeki odaadással, hittel várokozunk arra a kegyelemre, amit csak kapni lehet, de „kidolgozni” nem, akkor megtörténhet az a benső csoda, amit Szent Találkozásnak nevezhetünk a karácsonyi éjszakában. Valóban, Paulusszá válhatunk mi is, akik a technokrata, érdek- és élvhajhász világ szürke koldusaiaként rojúk utunkat, s megfordulhat velünk a világ, ha szívünkben felgyullad a Karácsony igazi fénye és melegsége. Az élet többé nem lesz ugyanaz, mert ünneppé válik minden napja. Fogadjuk meg hát Wass Albert üzenetét:

„Megtanultam tisztelni az ünnepeket. Az ünnep Isten ajándéka, más, mint a többi nap, s arra való, hogy hétköznapi mivoltunkból kivetkőzödve tiszteljük önmagunkban az embert. Sajnálom azokat, akik nem tudnak ünnepelni. Az ünnep önmagunk fölemelése. Tiszta ünnepi ruhában és tiszta ünnepi gondolatokkal lehet csak ünnepelni, felülemelkedve a hétköznapi s apró küzdelmeinken. Csak az ünneplőbe öltözött ünnepelő ember tudja megérteni annak a kijelentésnek a nagyságát, hogy Isten az embert saját képére teremtette.”

Türkössy Szilárd

... Az ember fiziakílag megfeszített lábain áll szilárdan az életben. A kezei segítségével válik áldásossá az életben, Énjének mivoltát a kezein keresztül sugározza ki, és feje mozgatásával válik az ég és Föld megfigyelőjévé. Az ember megfigyelése azonban azt is megmutatja, hogy öntudatos tetterővel akkor tud legszilárdabban állni a lábán, ha előbb megtanult térdet hajtani az előtt, ami valóban tiszteletre méltó. Mert a térdhajtással egy erőt fogad magába az ember, mely organizmusába befelé törekszik.

Azok a térdék, melyek egyenesen feszülnek anélkül, hogy megtanultak volna áhítatosan meghajolni, azok csak abban pöffeszkednek, amijük mindig is megvolt: saját jelentéktelenségükben, melyhez semmit sem tettek hozzá. Azok a lábak azonban, melyek hajlandók voltak térdet hajtani, térdük kiegyenesítésekor egy új erőt fogadnak magukba, és most nem a jelentéktelenség terpeszkedik bennük, hanem az, amit újként magukba fogadtak.

Az a kéz, amely áldani akar, vigasztalni akar, anélkül, hogy előbb áhítatosan összekulcsolódott volna, nem sok szeretetet és áldást tud adni, inkább csak saját jelentéktelenségét. Az a kéz azonban, amely megtanult áhítatosan összekulcsolódni, ezzel olyan erőt kapott, amely most átáramlik a kézen, és olyan kézzé vált, melyet erősen áthat az Én. Mert ez az erő, melyet áhítatosan összekulcsolt keze által fogad be az ember, először a szívet járja át és ott felgyűjtja a szeretetet, így válik aztán áldássá mire a kezekbe jut.

A fej, mely megnézi az egész világot, mely mindenhova odafordítja szemét, minden irányba hegyezi fülét, bármennyit fog is át szemével, fülével, csak saját ürességét tudja a dolgokkal szembeállítani. Az a fej azonban, amely áhítatosan hajolt a dolgok felé, ismét csak erőt merít az áhítatból, s ez az erő átáramlik rajta. Az ilyen fej nem saját ürességével, hanem az áhítatból merített érzésekkel fog a dolgok elé lépni.

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

A FÖLD VILÁGOSSÁGÁNAK MEGSZÜLETÉSE A KARÁCSONYI ÉJSZAKA SÖTÉTJÉBEN

Részlet

... A világban élünk és a világ impulzusait nem szabad megvetnünk. Bölcsességre nem törekedni annyit jelent, mint megtagadni emberi voltunkat és megcsalni az isteneket. Az év minden napját és óráját csak akkor használjuk fel helyesen, ha emberi kötelességünknek tartjuk, hogy bölcsességre törekedjünk. De az év minden napja és órája arra kényszerít, hogy lássuk: a világ erőinek, a világot átható mindenhatóságnak a játékszerei vagyunk. És ezt csak akkor felejthetjük el, ha emlékezünk a Lukács evangéliumbeli Gyermekre, aki még tehetetlenebb, még bölcsebb, mint a többi gyermek, és aki előtt elhallgat a bölcsesség, megszűnik a hatalom, csak a legmagasabb rendű szeretet ér el hozzá.

És most átérezhetjük, milyen nagy a jelentősége annak, hogy a Lukács evangélium az egyszerű pásztorok által fogadott Jézus gyermeket a Krisztus impulzus harmadik aspektusát vetíti lelkünk elé. A fenséges-kozmikus és a szellemi-királyi aspektus mellé a gyermeki aspektust. A szellemi-királyi aspektus a legmagasabb

bölcsességet, a bölcsesség eszményképét állítja elé. A kozmikus Krisztus impulzusról tudjuk, hogy az egész Földfejlődés irányát megváltoztatja, és a legnagyobb hatalmat, a halált legyőző hatalmat jeleníti meg. A harmadik a bölcsesség és a hatalom mellett az az impulzus, amelyből az egész emberi, földi fejlődés származik. A Jézus gyermek karácsony éjszakai születése megérteti, hogy milyen nagy jelentősége van a világfejlődésben a szeretetnek.

Karácsony éjszakáján született a Jézus gyermek, és a Jézus gyermek születésének láttára minden karácson éjszakán megszülethet lelkünkben az igazi, mindenben túlradó szeretet. S ha felébredő lelkünk ezen a szent éjszakán megérti a szeretet érzését, ha Krisztus születésével a szeretet felébredését ünnepeljük, akkor ez az élmény kisugárzik az év minden napjára és órájára, hogy megszentelje és átítassa bölcsességre törekvésünket.

A kereszténység sajátos módon úgy helyezkedik bele - már a római időkben - az emberi fejlődésbe, hogy éppen a szeretetet

hangsúlyozza, azt hangsúlyozza, hogy van valami az emberi lélekben, ami közel hozza a lelkeket egymáshoz, úgy hogy a lélek nem ahhoz kapcsolódik, amit a világ ad neki, hanem ahhoz, ami azért van benne, mert emberi lélek.

Az emberek mindig vágyódtak arra, hogy szeretetben közeledjenek egymáshoz.

De mi lett ebből a Golgotai Misztérium idején? A szaturnáliák lettek belőle. A decemberi napokban 17-én kezdődtek a szaturnáliák. Ilyenkor megszűntek a társadalmi különbségek. Az ember állt az emberrel szemben. Nem volt magas és alacsony rang és mindenki tegeződött. Először azt,

ami a világból származott. És tréfából, jókedvből „szaturnalia-ajándékokat” adtak a gyermekeknek. Ebből lett a karácsonyi ajándék. A rómaiaknak tréfához kellett folyamodniuk, hogy megszüntethessék az egyébként érvénybe levő megkülönböztetéseket. Ebbe a világba helyezkedik bele az új impulzus, amelynél fogva az emberek nem tréfából találnak egy

másra, hanem úgy, hogy életre keltik lelkükben a legmagasabb rendűt: a szellemiséget. Így hozza a kereszténység az egyenlőséget akkor, amikor Rómában a szaturnáliák ünnepe kicsapongássá fajult.

Az általános emberszeretet akkor ébred fel, ha az igazi emberséghez folyamodunk. Ez nyilatkozik meg abban, ahogyan a gyermek karácsony estéjén a Jézuskát vagy az Angyalt várja. Hogyan várja a gyermek a Jézus gyermeket? Úgy, hogy tudja, nem az emberek világából jön, hanem a szellemi világból. A szellemi világ megértésében találkozik a gyermek a felnőttel. Mert a

felnőttek is tudják, amit a gyermek tud, hogy a Krisztus impulzus a magasabb világokból jött a Földre, és így karácsony estéje nemcsak a Jézus gyermeket varázsolja lelkünk elé, hanem kifejezésre juttatja azt is, amit a Jézus gyermek ad az emberi léleknek, és ennek a megértésében egyesíti a gyermeket a felnőttel.

GYERMEKKÉ LENNI...

Részlet a szerző azonos című könyvéből

Jupiter Asztroszófiai Egyesület; 2004.

A pillanat törtrésze hozhat az ember életében valóságokat, és hosszú évek, életek, legfeljebb igazságokat. A valóság csak a szellem által nyilatkozik meg. Az egyik ilyen valóság: egy csodálatos misztérium, amikor egy szellemi lény anyagba zárja magát és itt a Földön megszületik az ember. És ennek a csodának létrejön a fizikai hordozója egy gyermeki lényben, és a fején keresztül minden szellemi teremtő erő beleáramlik. A gyermek tudja, hogy kapott egy formát, amelynek a megalkotásában magasabb erők lefelé irányuló erőárama vesz részt, és kapott egy nagyon erős belső impulzust, az anyagba zárkózott én-t, amelynek életcélja az, hogy ezt a formát transzmutálja. Ez egy életre szóló küzdelem, amely még ideális körülmények között is nagyon nehéz tud lenni. A szülő fontos feladata, hogy amíg a gyermek nem képes teljességgel a saját inkarnációs erőire támaszkodni, a harci erők szolgálatába állva, az életre szóló csatára a felkészítést szeretetteljes tudásával, tapasztalatával és jelenlétével megtegye. A közös munka útján megépül az inkarnációs keret, beköltözik az

én, és az én ezután elkezdi teljes intenzitással alulról fölfelé haladni az igazi otthona felé. Ez az ember valóságos életíve.

Aki mélyebben vágyik bepillantani az élet kérdéseibe, annak a kor által megfogalmazott és leírt jelenségekkel szemben az az érzése, hogy a modern természettudományos gondolkodás az élet titkaiba bátran beleveti magát, és véleményezi azokat, pedig annak alapjairól csak felszínes és főleg racionális ismeretei vannak. Mélységei és valódi misztériumai rejtve maradnak az efféle gondolkodás számára, hiszen a szellem a halott, anyagi gondolkodás számára nem mutatkozik meg.

A látható és érzékszervi észleléssel megismerhető világ olyan látszatvilágot teremt, hogy általa a megismerhetetlenség birodalma még távolabbra tükrözi a valóságot. Az embernek hosszú fejlődési útja van, és ezen a fejlődésen keresztül jött létre a mai ember élete. „Az élet olyan, mint egy növény, mely nemcsak azt tartalmazza, ami a szem számára látható, hanem rejtett mélységeiben ott őrzi a jövő állapotát is. Aki egy növényt lát, mely éppen a leveleit bontja, az

pontosan tudja, hogy egy idő után a leveleket hordozó száron a virágok és a gyümölcsök is megjelennek majd. A növény rejtve már most is tartalmazza ezeket a virágokat és gyümölcsöket. Hogyan mondhatná meg azonban valaki, hogyan néznek ki majd ezek, ha a szem csak a pillanatban kínáltat tanulmányozza? Csak az képes erre, aki a növény lényét már megismerte. Az emberi élet is tartalmazza magában a jövő csírát. Ahhoz azonban, hogy erről valamit mondhassunk, be kell hatolnunk az ember rejtett természetébe. Ehhez korunknak nincsen igazán hajlama, csak

azzal foglalkozik, ami a felszínen történik, és elbizonytalanodik, ha olyasmit kell megfejtene, ami a mindazt, ami bennünk megmunkáló megfigyelés számára hozzáférhetetlen. A növénynél a dolog

lényegesen egyszerűbb, a megfigyelő már tudja, hogy az ahhoz hasonlóak virágokat és gyümölcsöket teremtek. Az emberi élet azonban csak egyszer „van”, így a jövőben hordozandó virágok még sohasem voltak jelen. Mégis van lehetőségünk a jövőről valamit elmondani,

ha az emberi természet felszínéről, annak lényéig hatolunk le.” (Rudolf Steiner: A gyermek nevelése a szellemtudomány szempontjai szerint.) Az ember megismerése tehát csak akkor mondható el, ha annak szellemi hátteréül szolgáló világot megismerjük, és a fejlődésben társunkká tudjuk. Az ember hatalmas utat

tett meg, és még sok van előttünk ahhoz, hogy kiteljesíteni tudjuk olyasmit, ami a mindazt, ami bennünk megmunkáló megfigyelés számára hozzáférhetetlen. A növénynél a dolog

Tulajdinképpen szégyellnünk kell magunkat, ha az év valamelyik órájában olyasvalamit cselekszünk, ami ellentétben van a szent éjszaka szeretet erejének átérzésével. Bár telnének napjaink úgy, hogy nem kell szégyenkezniük az előtt az érzés előtt, amelyet Karácsony éjszakáján fogadtunk magunkba.

Rudolf Steiner

Sergej O. Prokofieff

KRISZTUS ÁTÉLÉSÉBEN EGYESÜL A BÖLCSESSÉG ÉS A SZERETET

Részlet a szerző

„Az év körforgása, mint Krisztus lényének átéléséhez ve-

... A szent éjszakákat lezáró napnak, január 6-ának az év folyásában való jelentőségére rámutat Olaf Aestenson, 11. századbeli norvég beavatott dala is, akinek élményeiről Rudolf Steiner többek közt a következőket mondta: „Így él az emberi lélek, a látó lelke, Jézus születésnapjának ünnepétől Krisztus megjelenésének ünnepéig úgy, hogy világossá válik előtte Krisztus misztériuma, és legmélyebben ebben az időben hatolhat be annak titkába, hogy mit is jelent tulajdonképpen a Jánoskeresztelő a Jordán vizében.” Ehhez a megismeréshez eljut Olaf Aestenson látó lelke is a tizenhárom szent éjszaka végén, úgyhogy „január 6-án úgyszólván megkoronázza a tizenhárom szent éjszakán látott vízióit Krisztus imaginációja”. És amint közeledik január 6-a, Olaf Aestenson látja, hogy „az emberiség dolgaiba hogyan avatkozik bele Krisztus szelleme, akit Michael szelleme előzött meg”.

Hogy milyen jelentős ez az utóbbi utalás, azt az 1923. március 1-i előadás is mutatja, amelyben arról van szó, hogy Michael az ősz kezdetétől Karácsonyig Krisztus, a Föld új szelleme előtt jár, és

a tizenhárom szent éjszakán előkészíti egyesülését a Földdel. A második félévben azután, Vízkereszt után, Michael Krisztus mögött jár, követi őt ki a makrokozmoszba, ahova a Föld lelke és szelleme, lélegzési folyamata során ebben az időben felemelkedik.

Ha emlékezetünkbe idézzük, hogy Michael a legrégebbi idők óta az égi intelligencia, a szellemi világban a Naphoz tartozó hierarchikus kozmosz teljes bölcsességét jelenti, Krisztus pedig a szeretet kozmikus princípiumának reprezentánsa, akkor felismerhetjük, hogy Michael és Krisztus fenti együttműködése nem más, mint a bölcsesség és a szeretet impulzusának állandó együttműködése az év körforgása folyamán.

...

Összefoglalva, ezt mondhatjuk: a tizenhárom szent éjszaka, mely misztériumi átmenetet képez Karácsony és Vízkereszt, a nátháni lélek földi megszületésének ünnepe és Krisztusnak a Jordán folyóbeli keresztelőkor történt megszületésének ünnepe között, az évnek az az időszaka, melyben minden olyan ember, aki tudatosan éli át ezt az időszakot, újonnan született

magasabb Énjében összekapcsolódhat a bölcsesség impulzusa (Karácsony) a szeretet impulzusával (Vízkereszt). Ezért Rudolf Steiner alább idézett szavait, melyek „*A szellemtudomány körvonala*” c. könyvének záró szavai, teljes mértékben vonatkoztathatjuk a tizenhárom szent éjszaka misztériumára: **„Az Akarat, a Bölcsesség és a Mozgás szellemeinek együttműködése hozza létre azt, ami bölcsességként nyilvánul meg. Ennek a három szellemcsoportnak a munkája révén tudnak a földi lények és földi folyamatok bölcs harmóniába összehangolódni világuk többi lényével és folyamatával. A Formaszellemek útján kapta meg az ember önálló énjét. Ez a jövőben össze fog hangolódni a Föld, a Jupiter, a Vénusz és a Vulkanus lényével egy olyan erő hatására, amely a Föld-lét idején csatlakozik a bölcsességhez. Ez az erő a szeretet ereje. A Föld emberében kezdetét kell hogy vegye ez a szeretet-erő. És a „bölcsesség kozmosza” a „szere- tet kozmoszává” fejlődik. Szeretetté kell válnia mindannak, amit az én ki tud magában bontakoztatni. Mint a szeretet legátfogóbb mintaképe jelenik meg kinyilatkoztatásában a magasrendű Naplény, akit a krisztusi fejlődés leírásánál jellemeztünk. Ezzel az emberi lény**

központjának legbensejébe süllyesztette a szeretet csíráját, mely innen kiindulva kell hogy beáradjon az egész fejlődésbe. Amint a korábban kialakult bölcsesség jelenleg a Föld érzékelhető külvilágának erőiben, a „természeti erőben” nyilvánul meg, úgy fog a jövőben maga a szeretet, mint új természeti erő minden jelenségben megnyilvánulni. Minden jövő felé haladó fejlődés titka az, hogy a megismerés és mindaz, amit az ember a fejlődés valódi megértéséből fakadóan véghez visz, vetés, melynek szeretetté kell megélnie. Amennyi szeretet-erő létrejön, annyit munkálkodtak teremően a jövő érdekében. Amivé a szeretet válni fog, abban rejlenek majd azok a hatalmas erők, melyek elvezetnek a szellemivé válás fent leírt végcéljához. Ami a régi Szatrnuszon, Napon és Holdon bölcsességként előkészült, az most az ember fizikai testében, étertestében és asztráلتestében működik; úgy mutatkozik meg, mint a „világ bölcsessége”, az énben azonban bensőségessé válik. A külvilág bölcsessége a Földléttől kezdve belső bölcsességgé alakul az emberben. És ha ott belső jellegűvé vált, a szeretet csírája lesz. Bölcsesség a szeretet előfeltétele; a szeretet az énben újraszülött bölcsesség.”

Henning Köhler

A FÉLÉNK, SZOMORÚ ÉS NYUGHATATLAN GYEREKEKRŐL.

Spirituális nevelési gyakorlat alapjai
(részlet)

SZÉLJEGYZETEK AZ „ÉLET-ÉRZÉK”

Nemrég egy vita során kifejtette valaki, hogyha „jó-közérzet-érzék”-et mondunk, ugyanolyan joga „rossz-közérzet-érzékéről” is beszélhetünk. Ez csak részben helytálló. Ha elgondoljuk, milyennek kell lennie annak az észlelési területnek, amelyre egy érzékünk irányul, hogy a legkedvezőbb legyen számára, akkor pl. egyértelmű, hogy a látás számára a legkedvezőbb a mérsékelt világosság. Ennek megfelelően az élet-érzék számára a legmegfelelőbb miló a kellemes hőfokú, nyugodt testi érzés. A látást nehezíti a viszonylagos sötétség, a teljes sötétség megakadályozza, és a hirtelen, éles fény irritálja (idegesíti). Hasonló a helyzet az élet-érzéknel. Csökkentett vagy kikapcsolt test-érzésnél (pl. bódítószer által) letompul, ill. kiiktatódik, a túl erős testi-érzés pedig irritálja. Tehát az élet-érzék észlelésének területén jó helyzetben vagyunk, ha jó hőfokú, nyugodt test-érzésünk van. A „Félelem rejtélye” c. könyvemben

kifejtettem, hogy ez az érzés rokon az alvás-érzéssel. Az élet-érzék lényünknek azon részei felé hajlik, amelyek éber állapotban is mintegy tovább alszanak. Ne hagyjuk magunkat attól félrevezetni, hogy a „vitál-érzék” elnevezés emlékeztet a „vitalitás”-ra (élénkség, ébrenlét, frissesség). Az általános erőnlét és üdeség érzés ugyan valóban részben rokon az élet-érzékkel, de ez abból következik, amit tudat alatt észlelünk: bent, a testünkben minden nyugodt, meleg, jóleső. Ez az észlelés mintegy alapja a belőle fakadó erő és frissesség érzetnek.

Ahogy a növények gyökereinek megfelelő nedvességű meleg és laza földre van szükségük ahhoz, hogy a Nap felé tarthassák virágaikat, úgy az, amit „vitalitás”-ként észlelünk, kellemesen meleg, nyugodt testi érzésünkben gyökerezik, és onnan sugárzik az én felé. Az erő és frissesség érzés általában reggel buggyan elő az üdítő alvás után, de nem az élet-érzék szférából,

nem csak abból. Este, mikor inkább elnehezülünk, eltűnik ez az előbuggyanó érzés, anélkül, hogy ez veszélyeztetné az élet-érzék által közvetített, alapvető biztonságot. Testi egészséget feltételezve csak abban az esetben fenyegeti veszély az alapvető biztonságérzést, ha nem adunk helyt pihenési szükségletünknek (ami tulajdonképpen az élet-érzék szférája iránti odaadás szükséglete, azaz: **kikapcsolunk minden erőfelmor-**

zsoló tevékenységet, beleértve a tudati tevékenységet is), hanem mesterségesen ébren tartjuk magunkat. A többi testi érzékszerv (tapintás-, mozgás-,

egyensúly-érzék) már a szokásos fáradtság-állapotban nyilvánvalóan elhomályosul. Az élet-érzék nem. Ez utóbbi teljes elemében van, ha átengedjük magunkat a kényelemnek és álmoságnak, mivel eközben a leépítési folyamatokat minimumra csökkentjük, **ami által előtérbe kerülnek a felépítő-regeneráló folyamatok.** Csúpan teljes kimerültség, levertség esetében – tehát a **vitál-erőkkel** folytatott rablógazdálkodás esetén – lép fel zavar az élet-érzékben, ez gyakran abban nyilvánul meg, hogy a kimerültség ellenére sem

tudunk elaludni. Kellemes elszundításnál a vitál-érzék átveszi a hatalmát a teljes érzékszervi organizmus fölött. Ez az az érzék, amelynek alaptevékenysége változatlanul ugyanaz marad alvás és ébrenlét váltakozása közben. Az **erő és frissesség érzés az élet-érzéknek a tudatos lelki élethez felsugárzó közlése a „földalatti erőtartalékok” bőségéről.** Tehát **arról a területről, amelyben felébredés után is tovább alszunk, ill.**

a fokozott leépítési tevékenység (ébrenléti állapotban a testi és lelki tevékenység általi kopás) ellenére továbbra is végbemennek felépítési, éltető folyamatok. (Erő utánpótlás az alvás régiójából.)

Ezeket az építő folyamatokat fejtegetéseink során „rendező-harmonizáló”-nak nevezzük - ellentétben a destabilizáló leépítéssel - és az élet-érzék észleleti területeként írjuk le. Tehát nem rendezetlenül „szárbaszökő” vitál-erőkre gondolunk. Ezek zavarják az élet-érzékét. De az erő és frissesség érzést – mint látni fogjuk – azok a befolyások eredményezik, amelyek elsősorban felépítik a tapintást (formálva, alakítva), másodsorban megalapozzák a moz-

gás biztonságot (oldva, koordinálva), **harmadsorban lehetővé teszik** a testi-lelki egyensúlyt, és a **függőleges tartást és járást** (megvilágítva, integrálva). Tehát a kialakultság és kipihentség általános életérzéséről **van szó, amely** mind a négy testi érzék észleleteiből **tevődik össze:**

- jó közérzet (élet-érzék)
- forma- és burok-érzék (tapintás)
- dinamika (mozgás-érzék)

- **a felegyenesítő fény-erőtől** való áthatottság (egyensúly-érzék).

Ezen spektrumon belül az élet-érzéknek a nyugodt, meleg élet-áramlás (ösi jóérzés) érzékelése tulajdonítható. Ez az érzés valóban jelentős mértékben részese az általános erő és frissesség érzésnek. Minden a testre irányuló érzékelés magán viseli az élet-érzék színezetét, amennyiben bennük is **jelen van a „jó közérzet érzés”.**

Johann Wolfgang Goethe

A Logoshoz

*Derékig lángban láttalak
s láttam, hogy meg nem égtél.
Egy csepp sem érte lábadat,
mikor a vízre léptél.*

*Te csipkebokrom s Jézusom,
te készen-adott jóság,
rejtélytelen, szilárd orom,
nem-osztható valóság!*

*S a csoda én vagyok, magam,
mert rejtélyes a vétek:
iszaptól csapzott a hajam
és kúsza tűzben égék,*

*Testem hamúja egyre hull,
lángkévéim messze lebben.
Álmok visszája fordrosúl
a nyugtalan vizekben.*

*Vagyok a mélység és tető,
sok-útvesztőjü hegység.
S Te a tovább-nem-fejthető,
legegyszerűbb, nagy egység.*

A GYERMEK ELSŐ HÁROM ÉVE

Az egyenes járás elsajátítása. Hogyan tanuljuk meg az anyanyelvet? A gondolkodás felébresztése.

Részlet

A NYELV KIBONTAKOZÁSÁNAK FOKOZATAI

A mikor járni tanul, a 6. hónap jelenti a döntő fordulatot, mert akkor ül fel. A beszéd tanulásának 6. hónapjában, vagyis 18 hónapos korában **is, ugyanilyen döntő fordulat** következik be, mert akkor kerül rá a sor, hogy hirtelen teljesen önkéntelenül megértse, hogy mi függ össze a dolgok megnevezésével. A gyermek sokszor egyik napról a másikra fogja fel, hogy minden **dolgonak van neve. Ettől a pillanattól kezdve a szókincse hirtelen bővül, négy-öt száz szót is képes megtanulni a következő hat hónap alatt, vagyis kétéves koráig. Ebben az időszakban gyakran az a benyomása az embernek, hogy a gyermekbe szinte belezáporoznak a szavak, cseppenként fogja fel és azonnal tudja, hogyan bánjon velük, holott soha, senki sem tanítja rá, hogy hogyan csinálja.**

Közvetlen úton fogja fel a szavakat és értelmüket egyaránt. Minden alapot nélkülöz a gyermekpszichológusoknak az az állítása, hogy a gyermekek önkénye-

sen változtatnak a szavak értelmén ebben az időszakban. Pl. W. Stern rámutat, hogy 19 hónapos **kislánya a csizma hegyét „orr”-nak becézte. „Azidőtájt szerette csavargatni az orrunkat és rájött, hogy erre a csizmán is hasonló lehetősége nyílik.” De az utóbbi esetben lehet-e az „orr”-nál találobb nevet találni? A szoknya vagy a nadrágszár alól valóban a lábfej „orra” kandikál ki a világon átvezető utunkat „szagoljuk” vele!**

Ugyanez a kislány apja legnagyobb ámulatára nemcsak az igazi **bvabákra alakmazta a „baba”** szót, hanem egyéb játékszereire, a plüsskutyára, plüssnyuszira is, viszont az ezüstös kis harangocskájára, ami akkoriban a legfontosabb játékszere volt, nem használta. Nincs rajta mit csodálkoznunk, mert amikor a gyermek a neveket még közvetlen úton fogja **fel, a „baba” az ember képmása, de egyúttal az állatoké is. A gyermek akkor is azt mondja, hogy „baba”, ha emberek vagy állatok képét látja a képeskönyvben. Vi-**

szont az ezüstös harangocska egy teljesen más dolog, és ha a **pszichológus papa a gyermekétől** azt várja, hogy ismerje fel a „játékszer” gyűjtőfogalmat, **nem a gyermeke téved, hanem ő maga.** Viszont a gyermeknek nem játék sem a baba, sem a harangocska, hanem **egy-egy forma a sok eltérő forma között, amelyekben megjelenik az előtte feltáruló világ.** Semmiképp sem a szavak értelme változik meg használat közben, hanem a gyermek számára még sokkal átfogóbb és általánosabb jellegű van, mint amilyenekké majd később válnak. Mindent, ami hegyesen belemered a **világba, „orri”-**

Tóth Réka, 7. osztály
Állatformák; agyag

nak nevez még, és mindent **„babának”, ami a valóságos kép-** mása, de nem maga a valóság.

Egy másik gyermeknek minden félelemmel, meglepetéssel **összefüggő dolgot, a sötétséget, az üres szobát, az anyja arcát elta-** karó gézt vagy fátylat, a „jujjuj!” szócska fejezi ki; mindez ugyan- **úgy „jujjuj!”, mint amikor a keze** túl hideghez vagy túl meleghez ér. A gyermek nem választja a dolgot szét, viszont hallatlanul tágran értelmezi, és úgy tanulja meg, hogy minden dolognak és mindennek, ami csak létezik, ne-

ve van, hogy még szorosan az örök ideák világához kapcsolódik.

A nyelvnek azt a körzetét, ahol **a gyermek ezidőtájt, 18-24 hóna-** pos kora között, él a **„megnevezem” kifejezéssel írtuk** körül. Nevet ad mindennek, és **ebben az időszakban óriási öröm** tölti el, mert **felfedezőnek érzi ma-** gát. Itt egy asztal van, ott az ablak, ez a Hold, ott vannak a fel- **hők, a mama, papa, nagynéni és**

Lizi, a „vau- vau”, **mindig** és mindenben valami új nyilatkozik meg, mert meg lehet nevezni és új formában lehet birtokba venni. A gyermek mostmár valóban nem- **csak felfedező,** hanem hódító is, mert, amit

már meg tud nevezni, már hozzá is tartozik, a tulajdona lesz. **Eb-** ben **az időszakban magára ébred** a nyelvé és elkezd a gyermek lelkében kibontakozni, aki úgy játszik **vele, mintha a szavak gyönyörű,** aranylő labdák lennének, amiket odadobnak neki és az övéi is maradnak.

Nem csak a szava száma **gya-** rapodik **ebben az időszakban,** hanem differenciálódni is kezdenek. **A gyermek lassanként főneveket,** **igéket és jelzőket tanul meg, átér-** zti értéküket, és azt, hogy miért és **mennyire fontosak. A következő**

tablázat megmutatja (W. Stern **idézett műve alapján**), hogy a két-éves gyermek életében milyen arányban vesz részt a fokozatosan differenciálódó szavak három kategóriája:

Az összeállításból látható,

Életkor években	Főnevek	Melléknevek, egyebek	Igék
1.3	100%	-	-
1.8	78%	22%	-
1.11	63%	23%	14%

hogy a gyermek csak kétéves kora **végére szedi össze a legeslegelső**, kezdetleges mondatokhoz szükséges építőköveket. A fej, a mellkas és a végtagok alkotják az ember **elsődleges, alapvető rajzolatát, és ez nyilvánul meg minden egyszerű és összetett mondatban is: feje a főnevek, törzse a melléknevek és végtagjai az igék formájában.**

Megindult a mondatképzés, bár eleinte merev és gémberedett **még, gyakran előfordul, hogy a feje tetején áll és égre merednek a lábai.**

A gyermek a nyelvtanulással hasonló helyzetben van most, mint amikor még járni tanult, és **először tudott néhány lépést tenni a helyiségen át.** A beszéd területén a mondatalkotásban olyasmire ért, mint amilyen élményhez a mozgásrendszere jutott, amikor egyenes tartással tanult járni.

Eleinte a mondatképzés még ugyancsak gyámoltalanul megy, mert a gyermek még a „**megnevezem**”-korszakban van,

és még fedik, keresztezik egymást a nevek. Az egyik kisfiú pl. ezt **mondta: „Esztem Acsi Ana láb!” és ez azt jelentette, hogy „én, Jancsi, elestem és beütöttem magam Anna székének a lábába”.** Bablensz számol be róla, hogy egy két-

éves kislány felmászott a székre, leesett és anyjától kapott egy **tacslit: „Kiszlán esett bumm, mama pacs-pacs, puszi.”** Ebből is **látható, hogy a „megnevezem”-korszakban mit várhatunk a mondatalkotástól. Nevekből áll még minden, a cselekvés és minden egyéb egyaránt, az élmény is és a belőle fakadó érzés is.**

De a mondatképzés mégis megindult, és a kétéves kor küszöbét átlépve, tovább is halad. Idáig csupán egy-egy név volt **minden szó, mostmár főnevekké, melléknevekké és igékké válnak.** Erre vonatkozik, ami W. Stern **olyan csodálatra készíti: „Később már mennyi fáradságunkba kerül, hogy egy második nyelvet megtanuljunk és sokéves gyakorlat árán sem jutunk el oda, hogy igazán tudjuk is! Viszont két- és hároméves kora között a normálisan fejlett gyermekhez odaröppenni látszik a környezete nyelve.** Bámulatra méltó, mit ér el a gyermek anélkül, hogy szavakat

vagy nyelvtant tanulna!” A kijelentés több mint jogos, de igazán csak akkor értjük meg, ha már tudjuk, hogy nem a gyermek tanulja meg a nyelvet, hanem a **gyermek beszélszerveinek keretei** között maga a nyelv bontakoztatja ki magát.

Kainz erről a következőket mondja: „A gyermek először észreveszi, hogy a rendelkezésre álló szókészletnek nagyon eltérő tartalma van;

nemcsak személyeket és fogalmakat jelöl, hanem dolgokat, állapotokat, tulajdonságokat, tevékenységeket, stb. is.” Nos, ezeket a tényeket semmiképpen sem a gyermek veszi észre és azt

sem találhatja el, hogyan lehet **köztük odaillo különbséget tennie.** Mindenki tudja, ami már valaha megfigyelt két-, két és fél éves gyermekeket, hogy ilyesmit már feltételezni is képtelenség. Maga a nyelv kezdi saját magát kibontakoztatni, nem pedig a gyermek a nyelvet; benne csupán az elbeszélés vágya éled fel, felélesztve vele a nyelvet is és elérkezik oda, amit az előbbieik folyamán az „elmondom” kifejezéssel körvonalaztunk. A nyelv a gyermeket fejezi ki. Meghallja, ami feléje kívülről hangzik el, és átten-

gedi magát annak, amit tőle a **gyermek vágya kíván.** Keletkezésben van az anyanyelv.

Hároméves korban az anyanyelv bámulatosan gyorsan bontakozik ki. Fokozatosan kezdenek kialakulni, formát ölteni, eleven-séggel telnek meg a kezdetben annyira merev és teljesen tagolatlan mondatok. Ahogyan a **gyermek az első lépéseivel kapcsolatban is csak fokozatosan sajátítja**

Bére Luca, 7. osztály
Állatformák; agyag

el az egyenes testtartású mozgások gazdagon sokrétű lehetőségeit, és heteken, hónapokon át **kell őket gyakorolva** megtanulnia, míg eljuthat a járástól a futkározásig, guggolásig, ugrándo-zásig, forgá-sig és táncolásig, úgy hasonló dolga van akkor is, amikor beszélni tanul.

Először a szavak kezdenek kibomlani, hajlékonyakká válnak és át is alakulnak. A gyermek lassanként megkülönbözteti a főnevek egyes számát a többes szá-muktól és „esetük”-nek megfelelően ragozza őket. Az igéknek él-mény-jellegük lesz, mert valóban idő viszonylatokban használja őket, múlt, jelen, és jövő időben. Fokozni kezdi a jelzőket és már igekötőket és névelőket is alkalmaz. Szinte átéljük, hogyan tel-

tődik lélekkel az első mondatszerkesztések csupa végtag babája nyújtózkodni, majd nemsokára járni, ugrándozni kezd. Az „elmondom” kifejezés illik arra, ami ilyenkor létrejön.

A gyermek csak beszéd közben, az „elmondom” fázisban tanulja meg az anyanyelvét, és ezt csak az alakítja ki, hogy a környezet, amiben felnövekszik, szintén beszél. A nyelv másokkal is beszél, akik szintén beszélnek és ezen az úton fejezi ki a gyermek személyiségét. Itt válik a nyelv szociális kapocssá, a gyermek pedig belenövekszik a nyelvközösségbe, vagyis népe közösségébe.

A gügyögő csecsemő világpolgár még; akkor lesz csak állampolgár, ha a „megszólalok, megnevezem, elmondom” fokozatokat megjárta már, mert az anyanyelvét csak akkor tanulja meg. A világot, amit előzőleg el kellett taszítania magától, az anyanyelvén keresztül veszi újra birtokba.

Tóth Réka (7. oszt.)

A végzet angyalai

*Övék a szó a mindenség szelében,
Övék az út az ég kék egében.
Övék a nyomok a hófödte hegységben,
Övék a csillagokhoz fűzött reményem.
Ők, kik védenek utamon remélem,
Ők, kik átkísérnek a „fényen”.*

Mert az, hogy megszerezte magának az egyenes tartást, szakadékot hozott létre közte és a világ között. A világot az ajándékba kapott nyelv segítségével az én, mint személyiség hódítja vissza. Saját tulajdonunk lesz minden, amit meg tudunk nevezni, mert attól kerül birtokunkba, hogy a neve megnyilatkozik előttünk, meg tudjuk nevezni.

Most olyan a kisgyermek, mint Noé, aki maga köré gyűjtötte a bárkába a környező világot. A fiai, a leányai és minden állat, amit a saját nevéen nevez, az övé. Kint vízözön van, emelkednek a vizek, de a bárka mégis védelmet, biztonságot nyújt. kétéves kora körül ilyen a gyermek helyzete.

Noé nemsokára szabadon engedti a galambot, hogy lássa: apadnak-e már a vizek? Így küldi ki majd a gyermek is nemsokára gondolatainak első galambjait, mihelyt rábízhatja már magát a beszédre.

Tanáraink - közelebről

„Bár minden Gyórhöz kötött, de amit akkor itt láttunk, nagyon szimpatikus volt.”

BESZÉLGETÉS KŐHALMI ÁKOS OSZTÁLYTANÍTÓVAL

Mesélj egy kicsit a fiatalságodról, és a tanítás előtti éveidről.

1963-ban születtem Győrött. Ott is tanultam, az Apácai Csere János Tanítóképző Főiskolán, testnevelés szakon. Ezután rögtön elkezdtem tanítani egy általános iskolában, ami nagyon nem tetszett nekem, mert nagyon szigorú légkörű iskola volt.

Egészen más gondolataim voltak fiatal tanárként a tanításról. Próbálkoztam, mindenféle alternatív pedagógiákkal, például megismertem a Freinet módszert, aztán egy újsághirdetés nyomán találkoztam Eigenhardt Fuchs-szal és Verkerdy Tamással, akik a witteni képzésre kerestek jelentkezőket. Így kerültem Wittenbe, ahonnan már majdnem egyenesen a Waldorf iskolák felé vezetett az utam, de előtte még egy évig családsegítő voltam.

Akkor az újságcikkből ismerkedtél meg a Waldorf pedagógiával, vagy az előbb történt?

Igazából, mint alternatív pedagógia ismertem, de nagyon keveset tudtam róla. Akkoriban Magyarországon széles körben nem volt ismert. Főleg az állami elképzeléseken volt a hangsúly, és ezeket az alternatív pedagógiákat 1989. után engedték ki a palackból.

Azt teszed, amit fiatalon elképzeltél? Ki tudod magad teljesíteni a munkádban?

Részben azt teszem. Fiatal korban soha sem tudtam volna elképzelni azt, hogy én tanítani fogok. A családomban sincs senki, aki tanár lenne. Nem gondoltam volna, hogy én majd mások előtt állva, és sokat beszélve fogom a kenyeremet keresni. Inkább sportolói, vagy művészeti irányba szerettem volna fejlődni. Egyrésztől testnevelő tanár lettem, másrésztől, pedig egyre jobban elmélyedtem a rajzolásban, festésben. Ezek a dolgok aztán szerencsésen ötvöződtek az életemben.

Meg tudsz nevezni az életedben egy olyan pontot, aminek a ha-

tására indultál el a tanítás és a művészet irányába?

Talán egy-két olyan tanár egyéniség volt az életemben, akiknek az ösztönzésére, és bátorítására ezt megpróbáltam. Versenyszerűen sportoltam, és aztán szerettem volna ezzel foglalkozni, ezért a **testnevelő tanári hivatás felé indultam.** Aztán választhattam, **hogy edző legyek vagy rajztanár, és a Waldorf főiskola, vagyis a witteni évek alatt kiderült, hogy jobban szeretem a művészeti irányt.**

Milyen élményekkel lettél több kint, Németországban?

Úgy érzem, hogy az egy nagyon komoly fordulópont volt az életemben, mert egész addig, ami történt velem akkoriban, a magyar viszonyok között, az életmódban, felfogásban, gondolkodásban, az egészen más volt, mint, amit ott megismertem. Ez nagyon **elementáris erővel hatott rám.** Először kicsit meg is ijedtem tőle, mert hirtelen nagyon sok dolog változott meg körülöttem. Hirtelen egy nagyon nagy világ tárult ki előttem, **amit először nagyon nehéz volt befogadni.**

Te ugye egy alapító tagja vagy ennek a gödöllői iskolának...

Nem egészen. Amikor Wittenben végeztem, és Győrből ide keveredtem Gödöllőre, akkor ez az iskola már működött. Az első osztályt Keresztes Laci bácsi vezette, a második osztályt Héjja Zsuzsa

néni, a harmadikat Zajti Ferenc, és én voltam a negyedik elsős tanító.

Tehát akkor benne voltál az alapítók körében.

Az alapításban nem, mert az alapok már megvoltak. A második nagy fejezet az iskola történetében, ami napjainkig tart, hogy életképes tudjon maradni, és ebben már részt vettem.

Így képzelte el, ahogyan most működik?

Nagyon nehéz volt elképzelni, mert akkoriban az Erzsébet királyné körúton mindössze néhány **lakásban működött az iskola,** állandó fenyegetettségben, hogy **bármikor megszűnhet.** Soha nem tudtuk, **hogy a következő év elindul-e.** Nem lehetett előre kiszámítani, **hogy lesz-e akkora érdeklődés,** hogy egy újabb osztály elindulhasson. Tehát az, hogy négy osztály már létezett, egy **„világszenzáció”** volt, de **hogy megjön-e a következő első osztály,** vagy, hogy ez a rendszer minden évben – egészen tizenharmadikig – megtelik, azt ugye nem lehetett tudni.

Akkor vehettünk egy nagy lélegzetet, **mikor az első érettségi megtörtént.** Akkor lehetett látni, hogy ez az iskola életképes, és **Gödöllőn van erre a pedagógiára érdeklődés.**

Te hogy kerültél Gödöllőre?

Én Győrött éltem mindig, és Witten után is Győrbe kerültem visz-

sza. Viszont Wittenben nagyon sok mindenkit megismertem, és közülük az egyik legfontosabb személyiség Kecskés Judit volt, **hiszen ő volt az első magyar diák**, aki Wittenben tanult. Én mégis **előbb végeztem, mint ő, mert Judit az euritmia képzésben vett részt. Amikor hazatért Gödöllőre, az új első osztály szervezői megszerezték tőle a telefonszámomat**, és megkérdezték, hogy végzett Waldorf tanárként, miért **családsegítő vagyok, és nincs-e kedvem Gödöllőn tanítani. Akkor elég vívódó szakasza volt az életemnek**, mert Luca akkoriban született, meg albérlet problémáink voltak, **szóval elég zűrzavaros időszak volt.**

Győrben is van Waldorf iskola, de Gödöllőről egy nappal hamarabb hívtak fel. Idejöttünk, s megtetszett az iskola, így kerültünk Gödöllőre. **Bár minden Győrhez kötött, de amit akkor itt láttunk, nagyon szimpatikus volt.**

Hogy jött a családsegítés?

A családsegítés úgy jött, hogy **amikor megérkeztünk Wittenből Orsival, éppen január volt.** Én akkor egy kis falusi iskolában napközis tanár lettem. A következő évre viszont már **nem hosszabították meg a szerződésemet. Valószínűleg már ott is másképpen járt a fejem a tanításról, nem voltam annyira népszerű.** Ezért nagy hirtelenséggel valahol el kellett helyezkednem, és ajánlották, **hogy a győri családsegítőben pró-**

báljak szerencsét. Az nagyon tanulságos időszak volt, a nagy witteni „elszállás” után ismét szembesülni a magyarországi viszonyokkal. Ezután az év után éreztem, hogy újra két lábbal állok a földön.

Orsi is kint volt veled Wittenben?

Igen, mi ott ismerkedtünk meg egymással. Nem együtt mentünk ki, de együtt jöttünk haza.

Volna valami a mostani iskolában, amin szívesen változtatnál?

A múlt heti konferencián elhangzott, **hogy a Gödöllői Waldorf Iskolára nagyon büszkék lehetünk.** Ami itt történik az iskola falai között, a pedagógia, a fenntartók munkája, az iskola szellemisége nagyon komoly teljesítmény. Ennek ellenére minden nap és minden héten jön valami, ami eszünkbe juttatja, hogy még jobban kellene figyelni. Azt gondolom, **hogy az az erőfeszítés, ami most itt történik, azt nagyon nehéz fokozni.** Lehetne sok dologról bölcsebben gondolkodni, de **gyakran úgy érzem, egyszerűen fizikai képtelenség az iskola ügyeivel még többet foglalkozni.** Fontos lenne, **hogy több szülő legyen aktívabb.** Én abban reménykedem, hogy a pedagógiai színvonal is még jobban emelkedni fog, azzal párhuzamosan, hogy a magyarországi tanárképzés is egyre több jól képzett Waldorf tanárt fog az

iskolákba küldeni. A mi iskolánkban nagyon sok jó tanár van, de még több kell!

Mondtad, hogy csak részben elégít ki ez munka. Mi az, ami hiányzik?

Rengeteg időt töltök az iskolában, és az időm „maradék” részét a családommal töltöm, meg egyéb teendőimmel. Mindemellett azt érzem, hogy művészként - ha annak tekinthetem magam - kevesebb időm van, mint amennyit szeretnék...

Ez lett volna a következő kérdésem: van-e még valami az életedben, amit mindenképpen szeretnél megcsinálni és, hogy a tanítás és a család mellett marad-e elég időd a festészet-re?

Mayer Imola (10. oszt.): Tündérleány

Ha lehuny szemmel jársz, nem láthatod őt,

Amint hófehér ruhájában az erdőt járja.

*Mezítelen lába, ha érinti az időt,
Az erdő megváltozva kezd új táncba.*

*Haja a szél szárnyán libben, táncol-
ván karja körül,
Gödröcskés arca harmatos, most nyíló
rózsa.*

*Bársonyos mosolyától minden bimbó
kivirul, s örül,*

*Csillagok ülnek nyakába, csillogva,
akár a kristály, mély barlangokba.*

Kevés, kevés. Én jóval többet szeretnék. Arra gondoltam, hogy ha nyugdíjas leszek, és nem fogok már tanítani, akkor mindent megfestek, ami a fejemben évek óta kész van. Persze, azért nem vagyok elkeseredve, hiszen gyakran könyveket illusztrálok az Öregmalom kiadónak, és már az 5. könyv jelent meg. Ez egy nagyon szép kihívás, és elég gyakran ad elfoglaltságot. Vagy pl. a „GÖMB” – a Gödöllő Művészetbarátok – tagjaként is folyamatosan dolgozom, keressük a lehetőségeket a megmutatkozásra. A nagy vágyam, pedig egy önálló kiállítás volna, amire remélem, hogy egyszer majd összegyűlik annyi anyag, hogy megvalósulhasson.

Sok sikert hozzá, és köszönjük a beszélgetést!

*Halk erdő csendjében pajkos nevetés
hallatszík,*

Válaszol rá a habzó patak, s megannyi madár,

*Tolluk fényes, tengersok szín keveredik,
összefolyik,*

*S a tündérleány, csak megy tovább,
soha meg nem áll.*

BEMUTATKOZIK:

VIZY PÉTER

kézműves tanárunk

Vonzódásom a famunkához a gimnázium idejére nyúlik vissza, amikor gitározni tanultam, és saját gitárt akartam készíteni. Ez vitt abba az irányba, hogy érettségi után elvégezzek egy 2 éves bútorasztalos szakiskolát. Ezután néhány nagyobb asztalos vállalatnál próbáltam megtalálni a helyem, de az ottani munkákban kevés örömet leltem. „Igazi” fa helyett többnyire csak préselt, ragasztott forgácslapokból állítottunk össze irodabútorokat. Nem ezért tanultam fával dolgozni, így ideiglenesen felhagytam az asztalossággal.

Elkezdődött egy útkeresés. Váltásként két évig dolgoztam színházi technikusként (világosítás, hangosítás) a Krétakör Színtársulatnál. Hasznos tapasztalatokkal teli, nagy élmény volt a színészvilágba való betekintés és az előadásokkal járó utazások a csoporttal. Ezzel párhuzamosan pedig már a gimnázium óta együttesekben gitároztam. Havonta többször felléptünk kis klubokban vagy fesztiválokon, ahol esténként

a 60-70-es évek blues rock zenéjét játszottuk. Közben hiányzott a famunka, ezért újra beálltam egy nagy asztalos céghez. Az eredmény sajnos ismét monoton szériamunka volt, többnyire pozdorjával. És ekkor jött a nagy váltás!

Édesapám, aki jelenleg a Gödöllői Waldorf Iskola negyedikes osztálytanítója, éppen akkoriban végezte Németországban a Waldorf tanárképzést. Egy szabadságom alkalmával meglátogattam őt, ekkor ismertem meg ezt a pedagógiát, és az ottani kézműves szakot. Mindez tizenkét évvel ezelőtt

történt. Láttam az ott készült remek fafaragásokat, a lenyűgöző „szabad formákat”, meg az iskola asztalos műhelyében készült, gyönyörű, aszimmetrikus formájú bútorokat. Rögtön azt gondoltam: „Na, annak idején valami ilyesmiért tanultam fával dolgozni!” Itthon a munkám egyből felmondtam és jelentkeztem Wittenben a négy éves Waldorf tanárképzésre, ahol aztán elvégeztem az osztálytanító és kézműves szakot. Remek

évek voltak, mialatt alkalmam volt belekóstolni a korongozásba, rézművességbe, kőfaragásba és kovácslásba is. Ezután még egy évet töltöttem Wittenben, hogy saját magam képezsem tovább. Feljártam az iskola műhelyébe faragni, látogattam a közelben fekvő német Waldorf iskolák kézműves tanárait és óráikat, és dolgoztam a Choro hangszerépítő műhelyben, ahol hárfákat és xilofonokat készítenek.

Hazatérésem után a solymári Waldorf iskolában kezdtem el tanítani kézműves tanárként közép és felső tagozaton. Izgalmas kihívást és remek tapasztalatot jelentett az ottani műhely kiépítése és

vezetése. Időközben egyre több személyes szál kezdett kötni a Gödöllői Waldorf Iskolához. Édesapámon kívül a feleségem is az iskola tanári karának tagja és öt gyermekünk közül a három na-

gyobbik is itt tanul. A tanárok és a szülők közül is sok kedves ismerősre tettem szert. Nagyon megörültem hát, amikor tavasszal felkértek, hogy csatlakozzam

a csapathoz kézműves tanári minőségemben is. Így történt, hogy a solymári Waldorf iskolában eltöltött hat év után idén szeptembertől – legkisebb fiam megérkezésével egyidőben – itt Gödöllőn folytatom a pályafutásom.

Vizy Péter,
kézműves tanárunk alkotása

Tóth Réka (7. oszt.)

Az élet értelme

*Az élet értelme,
A szívedben zajlik.
A szíved értelme,
A lényedben hallik.
A versek lényege,
A lelkedig hatol,
Míg a lelked
A szívedben dalol.*

A KERTMŰVELÉS TANTÁRGYRÓL

Egy Waldorf-iskola, amelyben lehetősége van rá, feltétlenül kialakít egy iskolakertet, és bevezeti az ahhoz kapcsolódó tantárgyat. Ez a tantárgy a hatodik osztálytól a nyolcadik végéig, heti rendszerességgel egy dupla óra, majd kilencedikben, egy 3 hetes epocha keretében, tehát eléggé hangsúlyozottan jelenik meg. Mi lehet ennek az oka?

Vajon Rudolf Steiner miért gondolta azt, hogy ennek a tantárgynak, és a hozzá kapcsolódó tevékenységeknek olyan nagy jelentősége van, hogy az első Waldorf iskola indítását követően, az első tanév végén, éppen a kertművelés tanárt küldte el, mert az nem tudta a tantárgyat olyan módon felépíteni, hogy az valóban az antropozófián alapuló pedagógiai törekvéseket támogassa? Első elgondolásra, az ember néhány szembetűnő indokot azonnal meglát. Például, hogy a mai gyerekek egy része nagyon eltávolodva a természettől tölti el mindennapjait, s így nem alakulhat ki egészséges viszonya a környezetével, melytől teljes mértékben függ. Ennek ellensúlyozása végett jó dolog az, ha a gyerekek a szabad levegőn, értelmes tevékenységet folytatnak, melynek során hasznos technikákat, ismereteket sa-

játítanak el. Ez mind igaz is.

Sőt, ezt a gondolatmenetet tovább folytatva, feltűnhet, hogy ezen tantárgy keretében, addig sok olyan dolog, amit egy-egy másik tantárgy tanulása közben sajátítottak el a gyerekek, gyakorlati értelmet nyerhet, ha a figyelmét erre megfelelően ráirányítják.

Például, az állattan, növénytan, a biológia, ásványtan, fizika, történelem, földrajz tanult elemei jelennek meg akkor, amikor gilisztákat figyelünk meg, a hatásukat a talajra; vagy amikor a talaj összetételét elemezzük, és a kialakulásának mikéntjét; s amikor az időjárási elemeket tapasztaljuk a bőrünkön, s a munkánk végezhetőségén, sikerességén, a növényekre gyakorolt hatását látjuk; egy távoli földrésről érkezett zöldségféle kalandos útját ismerjük meg, mire az európai emberek elfogadták, s alapvető ételmiszer lett. Rá lehet mutatni azokra a nagy összefüggésekre, amelyek az emberi tevékenység és a környezet között van. Ezek az indokok már önmagukban is elegendőnek tűnhetnek a tantárgy jelentőségének magyarázatához.

Mindemellett a gyerekek lehetősége van arra, hogy önmagát kipróbálja, s megismerje saját képességeit, korlátait. A kerti munkában, annak végzése során

sok minden megmutatkozik a gyermekről. Mikor ásni kell, az önmagában is kemény fizikai kihívás, de emellett még lehet, hogy tűz a nap, fúj a szél, vagy éppen csepereg az eső. Van egy feladat, amit jól kell elvégezni és bizony az eredmény majd csak jóval később mutatkozik meg, ezért számára a feladat értelme csak akkor kerül

elő, ha képes átlátni folyamatokat. Ez a tevékenység kimozdít az „itt és most, a z o n n a l” kétes értékrend-szeréből. A kilencedikesek eddig minden évben szülő, vagy gyü-

Ágoston Julcsi, 7. osztály
Állatformák; agyag

mölcsfák telepítését végezték, s ez a munka majd csak 3-4 év múlva mutatja meg a gyümölcsét.

A feladatok egy részét egyedül is lehet végezni, de van, amikor közösen, több gyerek munkája kell ahhoz, hogy valami jól sikerüljön, s ez bizony a szociális képességekből is mutat valamit, s fejleszti azt. A szerszámok pontos, szakszerű használata, mely során az egész test ügyesedik, a hatékonyan végzett munka, az értelmi képességekre is nagy hatással van. A kertművelés órákon a nagyobb erő kifejtést igénylő szerszámokon kívül, a termények feldol-

gozásakor kést, metszőollót is használunk, sőt ételkészítéskor, a konyhatechnikával is ismerkedünk. Ezek a dolgok nagy mértékben fejlesztik a kéz ügyességét, a figyelem irányítását a feladatra.

Steiner több alkalommal is felhívta arra a figyelmet, hogy az intellektus fejlesztését, nem lehet közvetlenül az intellektuson keresztül végezni. Ehhez nélkülözhetetlen a test, a kéz, az akarat iskolázása, s ezen keresztül lehet eljutni a helyes ítélőképességhez.

„A görög *tisztában* volt azzal: *ha tudom, hogy valaminek a megfogásához hogyan mozgassam az ujjaim, hogy ne ügyetlen, hanem ügyes legyek, ez az egész szervezetre kihat, és végtagjaim ügyes használatára révén megtanulok helyesen gondolkodni, ill. megtanulok helyesen beszélni, ha a testnevelést megfelelően végzem.*

Mert az, hogy az ember szellemileg-lelkileg megél dolgokat, nem pusztán az agyból és az idegrendszerből származik, hanem ténylegesen az emberből. És meg kell tanulni megértenünk, nem csupán az agyunkkal gondolkodunk, hanem a kisujjunkkal és a

nagylábujjunkkal is.

...Hiszen az akaratnak mindig a testi segítség útján kell megnyilvánulnia, ha a külvilágra akar hatni. Az akaratot illetően a mai materialista kor ügyetlenné teszi az embert.

Éppen ezért a kertművelésben végzett munkák nagy mértékben járulnak hozzá az ember egészséges neveléséhez.

Ezenkívül Steiner egy egészen új természetszemléletet kívánt adni az oktatásnak. Azt mondta, az évkörön keresztül haladva szemléljük a világot, a környezetet, s a többi tantárgyban is támogatni kell a természetoktatást, **nemcsak a kertművelésben. Ne a kertművelésben jelenjen meg egyedül a helyes természetszemlélet, hanem hassa át a többi tantárgyat is.** „*Úgy hassa át a természetismeret az iskola egészét, mint*

a vallásosság is áthat bennünket.”

Természetesen ez nem elvont természettudományi oktatásra ösztönöz bennünket, különösen nem a középtagozaton. Inkább a cselekvésen keresztüli tapasztalat az, ami hat. A botanikát a növények kézzelfoghatóságán kezdjük el, úgy ahogy kézbe veheti azokat, és nem elvont fogalmakkal, melyek érthetetlenek a számukra. Azonban amikor 11-12. **osztályban ez újra előkerül, mint botanikai tudomány, már egy élő kép, egy bensőséges viszony van az emberben kialakulva ezzel a világgal kapcsolatban.** És ekkor **táruhat fel az élővilág valódi szépsége, most már tudatosulva.**

Nos, ez a néhány gondolat segíteni próbált abban, hogy a **kertművelés tantárgy jelentőségét** megmutassa más oldalról is, még ha nem is teljességében kibontva.

Szent-Györgyi Albert

Uram

*Fölfedted előttünk az anyagban
rejlő energia titkát,
Hogy munkánkat könnyebbé
és az életet magasztossá tegyük,
Megtanítottál a hangnál is
sebesebb utazásra,
Hogy a távolság ne váltsa el
többé az embertől az embert.*

*Munkánk gyümölcsét,
a lövedékké sűrített energiát
Mi eljuttatjuk a föld*

*legtávolabbi sarkaiba,
Hogy egymást nyomorúságba
és pusztulásba tazsítsuk,
Hogy a letarolt földről
kürtünk minden élt.*

*Uram! Ne hagyj,
hogy leromboljam az élet templomát,
Engedd, hogy hasznomra váljék a tudás,
hogy hasznossá lehessek általa!
Adj méltóságot rövid napjaimnak!*

Rácz Melinda

11. osztály

A KARÁCSONY DEFINÍCIÓJA

1: *Egy, a nyugati kultúrkörben széleskörűen ismert és celebrált ünnep. Többnyire október közepén kezdődik és március elején fejeződik be. Eredete és apropója nem ismert.*

2: *Mentális zavarral járó, módosult tudatállapot. Pszichotikus tüneteket produkál: a betegek igen gyakran elvesztik kapcsolatukat a valósággal, érzelmi, indulati káosz lesz úrrá életükön; fő tünetként a kirakatok órákig tartó bámulása jelentkezik, ami eszeveszett rohanásba (vitustánc) csap át. Évente jelentkezik áldozatainál, általában négy – négy és fél hónap alatt véget ér, a második hónapnál tetőzik. Az év többi részében látens szindróma. Kórházi kezelés nem mindig indokolt.*

3: *Az El Ninóhoz vagy a monszunhoz hasonló, az év egyharmadát kitöltő természeti katasztrófa, mely után az érintett terület lakóit általában éhínség sújtja. A Karácsony által okozott károk ellen az őslakosok riasztó, misztikus módszerekkel védekeznek: a házak és a közösségi épületek olykor igen nagy méretű ablakjaiba nagy csontkinövéseket viselő, négylábú patás lényeket állítanak, melyek mögé egy díszes szekeret kötnek, egy azon ülő vörös emberrel. Mindezeket igen rémisztő csillámló kockák, dobozok veszik körül. Felettük szöke, szárnyas, szoknyás lányok lógnak damilszálon. A vörös ember a misztikus módszer sarkalatos alakja lehet, mivel az utcákon is gyakran látható. Az ablakba aggatott, és a szobába állított havas, csillogó, csilingelő szúrós ágak (fák) is igen rémisztőek. Mindezekén kívül az érintettek védelmező énekeket énekelnek (üvöltenek) a Karácsony csapásai ellen. Igen széleskörűen ismertek a Jingle Bells, a White Christmas, a Hull a pelyhes, a Let It Snow, etc. Igen sajnálatos, hogy mindezek az óvintézkedések (mint a kuruzslások általában) hatástalanok maradnak.*

Somogyi Tibor

2008 novemberében megjelent Somogyi Tibor **EREDTMÍVESSÉG** című könyve.

A könyv ideakörnyezetéről, és a megjelenést követő történésekről tájékoztatást ad a www.eredetmives.hu honlap. Következzen itt egy részlet a könyvből!

...Amikor a hármas tagozódás gazdasági mozzanatát, a testvériséget tekintik, akkor két jellemzője közül – hogy 1. mindenki szükségletei szerint vegyen, de 2. képességei szerint adjon – *az első gondolat szinte mindig ez: No, de mindenkinek mások a szükségletei!* És ugyan ki állná meg, hogy e **szükségletekben bővüljön, ha egyszer módja van rá** – akár a többiek rovására is?!

Tehát az itt is 1-es pontba szedett szükségletek merülnek fel **elsőként!**

A képességek szerint való cselekvés szinte már fel sem merül, mert mindjárt kezdetben azt gondoljuk, hogy ez a testvériség gondolat történelmileg nézve ideje korán való.

Csakhogy a Waldorf iskola pedagógiai munkájában láthatjuk, hogy az sikeresen épít a testvériség másik elemére, az emberi **cselekvésnek egy kezdeményező akaraton alapuló mozgására. És ennek a kezdeményező akaratnak ad a tudatosság táplálásával további erőket a konferencia munka során.**

Az első gondolat a Waldorf iskolában tehát nem a szükségletek, hanem a képességek körül formálódik meg: Miképp teremtsünk olyan életgyakorlatot, ahol az emberi kezdeményezés megnyilatkozhat, és tápot kaphat?

Az emberi lélek középen áll a földi *tárgyasultság* és az ideavilág *kimondatlansága* között, és mindkét irányban vonzalmat érez: A földi dolgokat birtokolni szeretné, **míg az őt vonzó ideákat megvalósítani.**

Úgy gondolom, hogy az általunk alapított intézmény számára – legyen az Waldorf iskola, vagy más – kulcskérdés, hogy az embereket mennyire tudjuk elkötelezetté tenni. Az elkötelezettség ébredése vonzást gyakorol a lélekre a szellemi világ irányából – az **ideák kozmikus felemelő erejét adja** – és ezáltal ellensúlyt teremt a földi dolgok birtoklásának vágyvonzásaival szemben.

A testvériség ideája felől nézve ugyanerre a témára, azt mondhatjuk, hogy: amennyire teljesül **az emberi képességek előtérbe állítása, annyira fogunk felnőni a**

szükségleteik kezeléséhez.

A Waldorf intézmények életében **nem indulhatunk ki a külső világ mintáiból. Mégpedig azért nem, mert a külső világ a szükségleteket állítja előtérbe.**

Kiindulásunk bázisa a tettere és szellemi életre egyaránt kész ember kell, hogy legyen!

Az intézmény szerveit, és szerveinek kapcsolódásait az emberek képességeire alapítva, és képére formálva kell kialakítanunk.

A szellemi élet feladata, hogy tartsa tisztán és állítsa fénybe a „közép” minőségét, és helyét, illetve, hogy a mozgásokat mindig viszszaesegítse a középben ritmizáló áthaladás rendjébe. A közepet tisztán tartani azonban nem csak a szellemi (iskolában a pedagógiai) élet, hanem a gazdasági és intézményi élet javára is kell!

A szellemi élet kiterjedése nem lehet részleges, és nem állhat meg magánál a szellemi életnél – a Waldorf iskola esetén a pedagógiánál. És semmiképp sem foglalkozhat operatív döntések meghozatalával!

Az az intézmény, amelyik területi döntésekben és igazgatók-

ban bízunk, úgy tekint tagjaira, mint akikben kevesebb a személyes kezdeményező készség és képesség (intuitív akarat), mint a szükségletek általi vezetettség (egoizmus).

A Waldorf iskola azonban olyan hely, ahol az intuitív akaratuk által mozgatott emberek szabad szellemi élete számára építenek organikus intézményt!

Az a mozzanat, hogy nincs igazgató, félreértéshez vezethet. Az a gondolat ébredhet, hogy nincs szükség rendre. Valójában az olyan intézmény életében, ahol nincs igazgató, sokkal világosabb rendre van szükség, mint bárhol másutt – de hogyan?

Mindenek előtt azt szeretném hangsúlyozni, hogy rend alatt nem valamiféle „elrendezettséget” értek! Az elrendezettség inkább valósul meg ott, ahol igazgató van, ahol a parancs, az utasítás, **a szervezeti és működési szabályzat** adja meg a sorvezetést haladásunk számára. Ahol nincs igazgató, ott a rend organizáltságot – azaz egyensúlyokban, szervezett mozgásokban megnyilvánuló életet – jelent.

Gyetvai Dominika, 9. osztály
Emberformák; agyag

Fentebb már volt szó arról, hogy a lélek középen áll a föld tárgyiasultsága és az ideavilág ki-mondatlansága között.

A lélek középen álló helyzetét megláthatjuk abban is, ahogy a földi *elrendezettség* és a szellemi

világ *test nélkülsége* (strukturálatlansága) között áll. Egyszer vonzónak találja a már kész dolgokban felismert rendet, másszor vágyódik a kötetlenség felé.

A szabadságot zászlóra tűző intézmények nagy – és ritkán megoldott – problémáját láthatjuk meg ebben. **Pedig a dolog nagyon egyszerű:** A szellemi megnyilatkozások területén a kötetlenségnek (a döntés nélkülségnek) a világát kell megszervezni, míg a földi dolgokat a kezdeményezőkre – a cselekedni, és dönteni képes emberekre – kell bízni.

A fentiekben egyszer azt a kérdést állítottuk centrumba, hogy megvalósítható-e a testvériség (a gazdaságban), másodsor azt,

hogy legyen-e **rend** (az egyenlőség számára a jogi életben). Mi a helyzet akkor – harmadikként – a szabadsággal (a szellemi életben)?

A léleknek itt is van egy közepben álló összefüggése: **egyfelől szabadságra (mindentől való elol-**

Csipő Fruzsina, 9. osztály

Emberformák; agyag

dó d á s r a , függetlenségre) vágyik, másfelől viszont javakat szeretne birtokolni (tárgyakkal és jogosultságokkal kötné össze magát), hogy ideáit megvalósíthassa általuk.

Az ember egyik aktuális **teremtő feladatához érkezünk ezzel** a kérdéssel. Úgy gondolom, hogy **olyan mozgásokat kell elősegítenie** az emberek szellemszárnyalásra büszke népének, amely a gazdasági élet földhöz ragadtságát szellemi ideákkal hozza összefüggésbe – állítja lemniszkáta mozgásba. Ez a kérdés visszavezet ahhoz a mozzanathoz, amelyet a testvériségnél tárgyaltunk: az emberek képességeit centrumba állító organizációkat kell életre segítenünk.

Ó, fényes Nap, ó, szép Csillag, Téged vágyunk mi látni csak.

Kelj fel Napunk, fényességed űzze el a sötétséget!

Farkasné Fülöp Hajnalka

NÉZZ KÖRÜL ÉS TÉGY JÓT OTT, AHOL VAGY!

A Márton nap üzenete

Nem minden nap i események zajlottak november 11-én, iskolánkban és környékén. Ez a régi-új ünnepnap újabban hagyományosan a liba-pecsenyézésből és az újbórcóstolgatásból áll. De nem a Waldorf iskolákban, óvodákban!

Itt, a gödöllői iskolánkban egy, a kastélykápolnától indult séta után egy nagy udvari tűz melletti melegedés, teázás és pogácsamegosztó meghitt beszélgetés adja az ünnep alapjait. A tornasátorban a 9. osztály mutatta be a Szent Márton életéről szóló árnyjátékot, a koldust köpönyege felével megszánó, jó lovagi tettet. (Egyes vélemények szerint nagyon igényes és színvonalas árnyjáték volt, az utóbbi évek egyik legjobbjai! A szerk.) Az iskolaszintű programon jó volt látni, ahogy a kis elsős-másodikosok a kajla kamaszfiúkkal kézenfogva, a gondoskodó tinilányokkal párban énekelve vonulnak saját maguk hajtogatta lámpácskáikkal a parkban,

egészen az iskolaudvaron ropogó tűzrakásig!! De hogy ne csak a tűz adjon hőt, és a nagyobb gyerekek, diákok is részesüljenek Márton-lovag köpönyege-megosztó jótettének melegségéből, így egy nem mindennapi jótékonyági akciót találtak ki a derék Waldorf iskolások. (Pontosabban az ún.

Festőkör, Forgács Erzsébet-vezetésével. A Festőkör később átadta a kezdeményezést a 10.osztálynak és Csepi Szilvia osztálykísérőnek, aki komoly tusát vívott, hogy ezt elfogadja, és az osztállyal is elfogadtassa. De mi az a nehezen „emészthető” kezdeményezés, ami

ilyen komoly gondolkodást igényelt?)

A történet, amit elmesélek erről, több helyen meghökkenítő, a továbbolvasást csak erős idegzetűeknek ajánlott!

Az egész történet a Cserhátban, fegyverropogással kezdődött. (!) Itt lőtték ki ugyanis azt a több száz vadkacsát, aminek aztán nem akadt vevője; a vaddisznók

elé vetették volna őket. Egy élelmes vadászfesülés és Waldorf pedagógus (Till Margit) ekkor gondolt egy nagyot, és **összebeszélt festő-körre járó, érzékeny lelkű kolléganőivel: hasznosabb célra is lehetne a szegény állatokat használni.** A gondolatot tett követte: az iskola 10. osztályos tanulóinak osztály-**kisérőjét** keresték meg az ötlettel: **főzhetnének a gyerekek a tollas jászágókból valami finomat, és átvihetnék az iskolánktól nem messze lévő hajléktalan szállás lakóinak, ajándékként.** Talán el tudják képzelni, hogy mekkora ellenállást váltott ki a 16 éves, **városi gyerekekből, hogy döglött kacsákat pucoljanak, és azokból főzzenek, teljesen ismeretlen emberek kedvééért!!** De talán a Márton-napok lelkeségének korábbi ereje, **a szülőktől, tanároktól kapott „útravalók”** megsegítették a gyereket, és vállalták **-némi szülői-tanári beavatkozással -,** hogy elkészítik az ételt, és átviszik a Forrás **Szociális Segítő szállójára.** Ezután következett a Harry Potter után **„csont, hús és vér” c. fejezet, ami** az agyagóteremben zajló kacskopasztást jelenti. Nem kis áldozat volt a legtöbb résztvevőtől

az, hogy legyőzze undorát és a gyakorlott tanár úr (Mincsik István) útmutatásai szerint segítsen a tollas jászágóknak finom, sűrű, illatos és ízletes kacsapörköltté válni. De sikerült, és erre jogosan büszkék lehetnek a **résztvevők; azt gondolom, kevés (iskolai) dolog kíván nagyobb odaadást, mint ez.**

Szóval a kis kistérő után újra az iskolában vagyunk, kész a pörkölt, főznek hozzá rizst, és egy nagy üveg uborkával, a három napkeleti bölcsek „beharangozójaként”, arany, tömjén és mirrha helyett ezeket a földi jókat cipelve sétáltak a diákok és tanáraik át a Forrás-hoz tartozó, önkormányzati fenntartású, néhány hónapja iskolánk közelében működő hajléktalan szállóra. (A volt ebédlő, a 202-es iskola felé vezető átjárónál, fabarakk épületek.) Éppen beesteledett, az étkeket letették, és a kezükben tartott mécsesek fényénél énekelni kezdtek, Márton-napi dalokat. Közhely vagy nem: a tudósítónak le kell írni, hogy a szálló bent tartózkodó, mintegy tucatnyi lakója, köztük több nő(!) közül volt, akinek kicsurrant a szeméből egy

könnycsepp.

- „Nem gondoltuk volna, hogy már gondolnak ránk, csak karácsonykor szoktak.” - mondta egyikőjük.

- „Nagyon jól esett a figyelmes ségük, köszönjük!” - így a másikkuk.

- „Finom volt a vadkacsa.” - szólt egy bozós hang.

- „Ilyen még nem volt itt sosem..., de nagyon örülünk!” - ismerték el az újszerű ötlet nagyszerűségét.

A köszöntő persze vidám eszem-izommal zárult, és azzal, hogy a szálló egyik, még üresen álló falát felajánlották a művészeti oktatásban is részesülő diákoknak: fessék ki, kedvük szerint. Az egyik diák -Vámos Csaba - elmondása szerint ez „tök jó” ötlet, főleg, ha közösen festenek ki a falat. „Kicsit megismertük őket, milyen emberek, hogyan élnek, jó

volt ezt a kapcsolatot kiépíteni! Nem is tudtuk, hogy itt vannak, és hogy így élnek... Majd a karác-

sony előtti, tornasátor-beli pásztorjátékra is ehívtük őket...” - szólnak a közelebbi és távolabbi tervek.

A történetnek tehát nincs vége, sőt, most kezdődik

csak igazán. A Szent Márton szerinti üzenete, vagyis az adakozás, a lemondás, a más értékeinek felismerése, a saját hívságaink, korlátaink leküzdése – sikeresen célba értek.

Fotogaléria az ünnepről:

<http://waldorf-godollo.hu/image/tid/50>

Dsida Jenő *Templomablak*

*Ó, titkok titka:
a földön ittlent
belülről nézzen
mindenki mindent,
szemet és szívet
és harcot és békét! -*

*Áldja meg az Úr,
áldja meg az Úr
a belülről látók
fényességét!*

BESZÉLGETÉS KÜRTI KATINKÁVAL

a Zeneház egyik alapítójával

Az interjút készítette: Fodor Miklós,

Kürti Katinka hét éve tanít éneket és fuvolát iskolánkban. A Zeneháznak nem csak tanára, hanem egyik alapítója, az utóbbi másfél évben pedig vezetője is volt. Jövő év elejére várja kisbabája megszületését, így hát 2009 januárjától elbúcsúzik tőlünk, másoknak adja át feladatait, a Zeneház szakmai koordinálását nem. Ez alkalomból beszélgettünk.

Honnan, kitől származik az ötlet, hogy legyen itt, a Gödöllői Waldorf Iskolában hangszeres zeneoktatás?

Iskolánkban 5 éve, szülői kezdeményezés hatására indult el a hangszeres oktatás. Akkoriban Molnár Judit és én voltunk a zenetanárok. Szerettük volna biztosítani, hogy az ide járó

gyerekek Waldorf pedagógián nyugvó hangszeres képzést kaphassanak. Az iskola és főként a tanári kar támogatását élvezve így indult el kis létszámban, próbaként, a hangszeres tanítás. Mindig olyan helyről álmódtam, ahol mindkét diplomámat használni tudom, ahol nem csak éneket,

hanem fuvolát is taníthatok ugyanazoknak a gyerekeknek. Nagyon elégedett és boldog voltam a helyzetemmel.

Az első évben hányan jelentkeztek, és milyen hangszereseken tanultak?

A 2004/05-ös tanév hozta meg az igazi változást. A

Zeneház a Gödöllői Waldorf Iskola szerves részeként 20 fővel, 3 hangszeren (cselló, furulya, fuvola) kezdte meg szeptemberben a tanítást. A következő években egyre többen jelentkeztek hozzánk, és a hangszeres órák mellett megjelentek a csoportos „zenekuckó” órák is. A zenekuckós tanterveket Judittal készítet-

tük el, melyek párhuzamosan haladnak az iskolai ének tantervvel.

Most hogy állunk?

A mostani hangszeres kínálat nagyjából kielégítő, hiszen jelen van a zongora, a cselló, a hegedű, a gitár, a furulya és a fuvola is. Lehetne trombitát és népi furulyát is választani, de ez valahogy még nem ment át a köztudatba. Talán majd most... Külön öröm, hogy a tavalyi évtől egyre többen jelentkeznek a szülők, illetve tanártársaink közül a hangszeres órákra. Tavaly év elején igen sokan, kb. 130 gyermek jelentkezett hozzánk. Sajnos sokan le is morzsolódtak különféle okok miatt. Persze, jó lenne, ha ismét ilyen nagy számban járnának hozzánk **gyerekek és felnőttek.** Addig is próbáljuk magunkat továbbképezni, igyekszünk szervezetenként és **gazdaságilag is megerősödni.** Azért nehéz a gazdasági egyensúlyt megteremteni, mert más-képp tanítunk, más módszerek és más keretek között a Zeneházban. Nem illünk bele a megszokott állami rendszerbe. Így a fejkvótától, mint állandó támogatástól, rögtön elesik intézményünk.

Mennyiben kívánt más – jobb – lenni a Zeneház, mint az állami zeneoktatás?

Sok dologban eltérünk az állami zeneiskoláktól. A tananyag itt nagy mértékben kapcsolódik az iskolában tanultakhoz. Konkrétan egy-egy epochához vagy ünnephez. Azt, hogy mikor mit taní-

tunk, a Waldorf kerettantervhez, az életkori sajátosságokhoz és a **személyes érdeklődéshez, adottságokhoz** igazítjuk. Szerintünk a hangszerstanulás nem tehetségfüggő. **Vannak, akik számára gyógyító egy-egy óra, általa kapnak erőt és kedvet más dolgokhoz,** kitartást tanulnak és szeretetteljes légkörben mozoghatnak. És vannak, akiknek kellenek a kihívások, **gyönyörűen szól a hangszerük, igénylik a nehéz darabokat... Nem tudom, melyikük életét kíséri tovább majd a választott hangszer... És azt sem, végül kik tanulnak majd tovább zenei vonalon... Minden azért van, hogy a hangszerstanulás ne váljon pusztá emlékké; tartozzon a felnövekvő gyermekek mindennapjaihoz, mint örömet szerző cselekvés.**

Van előzménye, mintaképe a Zeneháznak?

Nem bírom ki, hogy ne osszam meg **Veletek a következő tényt:** a Waldorf pedagógián alapuló hangszeres képzésnek nincs nagy múltja. Hazánkban pláne nincs. Európában is talán csak 6-7 **olyan zeneiskola működik önálló, független intézményként,** ahol a Waldorf értékek és módszerek a mérvadóak. Meg kell jegyezni, bárki bármit is gondolt eddig a Zeneházról, mi itthon igenis **élen járunk! Ahhoz, hogy minőségi oktatást tudjunk folytatni, nagy szükség van Waldorf rendszerű, hangszeres továbbképzésekre.** Sehol sincs ilyen képzés. Énektanár-képzés természetesen

van, de azért ez kicsit más... Saját erőből igyekszünk ezt a problémát orvosolni. (Lásd Miklós cikkét az előző Dióhéjban – 2008. Márton nap - a nálunk megtartott, szervezett országos továbbképzésről.)

*Egy épületben, közös tanárokat is alkalmazva működik a Waldorf iskola és a Zeneház. Szervezetileg néhány éve mégis **különvált a kettő. Miért volt ez előnyös, vannak-e hátrányai?***

A kezdeti 5-6 hangszeres órát jól be lehetett illeszteni az énekórák, kórusok, zenekari alkalmak közé. **A jelentkezők növekedésével és a szélesebb igények miatt szükség-szerűvé vált, hogy a Zeneház az „anyaintézményről” leváljon. Ön-állósulnia kellett gazdaságilag és szervezetileg egyaránt. Jogilag, szervezetileg elég kusza, ha óradó tanárok jönnek (mennek) az iskolában: ki fizet kinek? Átlátható, követhető és tiszta, ha önálló szervezetként, önálló költségvetéssel létezőnk. Az országban nem tudok más ilyen kezdeményezésről. Vagy egy állami zeneiskolától „rendelnek” olyan tanárt, aki szívesen tanítja a Waldorf gyermekeket, vagy a tanári karon belül oldják meg a hangszeroktatást (mint ahogy nálunk is volt anno), pl. ha az énektanár zongorázni is tud, akkor zongorát tanít **néhány gyerkócnek. Természetesen, ha ezt az iskola pénztárcája is megengedi...****

Melyek voltak a fő célok az

alapításnál?

Pontokba szedve a következők: 1. A hangszeroktatás bővítése – minden érdeklődő gyermek számára biztosítani szeretnénk hangszeret és tanárt. 2. A minőség biztosítása – tanári továbbképzéseket, külföldi hospitálásokat szervezünk. 3. A zene intenzívebb megéléséhez **lehetőségeket nyújtunk – koncertekre visszük a gyermekeket, neves zenészeket hívunk. 4. Biztos lábakon álló intézmény legyünk anyagilag és szervezetileg. 5. Waldorf iskolás és nem Waldorf iskolás **gyermekeket és felnőtteket egyaránt fogadunk**. 6. Átjárhatóságot biztosítunk az állami és a Waldorf képzés között. 7. Magyarország Waldorf pedagógián alapuló hangszeres képzését összefogjuk, létrehozunk egy továbbképzési centrumot. Ezek voltak a nagy álmok. Hétköznapi szinten 8. cé-lunk, hogy minden gyermek **(felnőtt) találja meg azt A Hangszert, mely temperamentumához, lelkéhez a legközelebb áll, melynek gyógyító és fejlesztő hatása van számára**. 9. Alkalmazkodunk a Waldorf zenei tantervhez, epochákhoz, életkori sajátságokhoz, módszerekhez. 10. A **„zenekuckó” órákkal közelebb** hozzuk a zenét, intenzívebbé tesz-szük a létet a zenében. Megalapozzuk a majdani hangszeresek nyitott hozzáállását, kreativitását a választott hangszerhez és a kamarazenéléshez. 11. Nem Waldorf iskolás, ill. felnőttek felé is nyitunk. Vagy akár a zeneiskolával**

megállapodva, átjárhatóságot biztosítunk. 12. Egyre inkább önjáróvá válunk...

Mire vagy büszke?

Arra a Waldorf pedagógián nyugvó hangszeres tanári továbbképzésre, amit Felicia Birkenmeier tartott. Idén már másodszorra, nálunk. **Tanítványaimra, főként a fuvolistáimra. De nagyon... A nyolcadikosok Művészeti Est-jére.** Eddig két 8. osztály zárta úgy éves munkáinak bemutatását, hogy az utolsó **nap tartottak egy mesélős, verses, zenés búcsúestet.** Azt nem tudom nekik mennyire volt nagy élmény, nekem mindenesetre szívmelengető volt... **A zenetanári konferenciákra is büszke vagyok: kedves, figyelmes, kreatív csapat. Hajrá Nektek!**

Mire emlékszel szívesen?

Nagyon sok dologra. És most nemcsak a tanításra koncentrálva: a tanári kar nálunk bulizott 2-3 havonta... (6-7 éve történt ☺). **Megalakult a „ritmus szekta”** – azaz: az órai munkát máshol is színpadra tudtuk vinni... **Ahogy a mostani 9. osztállyal hatodikos korukban készültünk a Varázsfuvolára.** Erdélyben jártam velük. A nyári tanár-diák evezésekre a Dunán föl és le...

Milyen érzések, kérdések kavarognak Benned most, hogy gyer-

meked közeli születését várván itt kell hagynod egy időre az iskolát?

Lelkes vagyok, boldog és kíváncsi. **Valami teljesen új dolog kezdődik** bennünk, velünk. Mindig kifejezetten vonzottak az új dolgok. Néha úgy érzem, akár sok évig szívesen **maradnék otthon, több gyerkőccel,** aztán ha kicsit nagyobbacska lettek, újra visszatérek majd ide. De igazából fogalmam sincs, mi vár rám. Egy biztos: zenélés nélkül nem lehet sokáig kibírni. Ami eddig történt (érdekes: ez a 7. tanév, **amit elkezdtem...)** az egy szakasz, s ennek, úgy érzem, le kell zárulnia... **Hogy jöjjön és jön is egy másik!** Mikor visszatérek, biztosan **más minőséget fogok hordozni,** más dolgokat fogok fontosnak tartani, lehet, hogy egészen más zenét fogok játszani és hallgatni. De azért ugyanaz a Kürti Katinka szeretné maradni, aki most vagyok.

Mi fog a leginkább hiányozni?

Legeslegelőször az emberek: kollégáim, minden kis kedves, ismerős mosoly. Aztán a gyerekek, ahogy látom őket nőni, nyílítani, őszintének lenni és maradni. És leginkább a **tanítás, itt és velük...**

Köszönöm a beszélgetést, az eddigi nem kevés munkát! A gyermekhez pedig annyi örömet kívánok, amennyit csak elbír az ember!

Az imádság cselekedete a szeretet, és a szertet cselekedete a szolgálat.

Teréz anya

„MINDENKINEK MEGADASSON ILYEN ÉLMÉNY!”

Az alábbiakban naplórészleteket láthattok egy 11. osztályos tanuló, Farkas Boglárka szociális gyakorlat során írt naplójából. A teljes változat **elkérhető a szerzőtől.** Előljáróban szólnék pár szót a gyakorlatról általánosságban. Részlet a Waldorf kerettantervből:

„Az egész évre erőteljesen rányomja bélyegét a 11. évet lezáró szociális gyakorlat. Kéthárom héten keresztül kórházakban, klinikákon, fogyatékos otthonokban és iskolákban dolgoznak a diákok. Ez lehetőséget teremt arra, hogy megismerkedjenek olyanokkal, akik sokkal kiszolgáltatottabb helyzetben vannak, mint ők. Azt is megtapasztalhatják, hogy az egyén képes egy kis fénysugarat vinni egy másik ember életének szomorúságába, bár gyakran a helyzet fordított, és azok tudnak valójában többet nyújtani, akik elfogadják a segítséget. A szociális empátia egy új szintjét lehet ezáltal kifejleszteni. Az egyik legfonto-

sabb dolog, amit egy ilyen munka során megtanulhatnak, a tolerancia, mind mások gyengesége és esendősége iránt, mind saját határaik megtapasztalásában. Ezek a

tapasztalatok hosszú távú fejlődési lehetőségeket rejtnek magukban.”

Mi, az osztályból hatan a Nemzetközi Pető Intézetet választottuk, ahol mozgássérült gyerekek fejlesztésével foglalkoznak. Dodóval kerültünk egy csoporthoz, a 4. osztályba. Ezt a csoportot később integrálni, tehát épp környezetbe szeretnék helyezni. Ezen információk birtokában könnyebb megérteni a Naplót.

I. Nap

Ma tízre jöttünk be és az igazgatónő rövid beszéde, majd beosztása után kettesével a csoportokhoz kerültünk. Csoportvezetőnők, Liptákné Papp Judittal is beszélgettünk egy keveset, majd beültünk az első órára, ami egy magyar óra volt.

Mikor beléptünk az osztályte-

Farkas Márton, 12. osztály
grafit

rembe, először két gyerekkel találkoztunk, akik ahogy megláttak, nevetgélni kezdtek. Mikor abbahagyták, Dodóval kiderítettük a derűtség okát: azt hitték bohócok vagyunk, és ennek örültek annyira. Megjegyzem ez meghatározó maradt: az elkövetkezendő 3 hétre mi voltunk a „bohócok”.

...

Matematika óra utolsó perceiben az egyik konduktor elküldött minket az ebédért. Ez azért volt - többek közt - sajátos mert fogalmunk nem volt arról, hogy hol az ebédlő, de végül természet adta kommunikációs képességeinkkel meginterjúvoltunk egy arra kerekező kisfiút. Elhoztuk tehát az ebédet, segítettünk kezét mosni a gyerekeknek, amíg a konduktorok összetolták a padokat.

Ebéd után az egyik kisfiúval játszottam egy kicsit a szőnyegen, majd az udvaron játszottak a gyerekek egy fél órát. Itt lejárt a napunk, így elköszöntünk és hazaindultunk. ...

III. Nap

Először konduktív, fejlesztő játékokkal kezdtünk, aminek célja a szövegértés és szövegfeldolgozás volt. A foglalkozást az egyik értel-

mesebb negyedikes lány tartotta a többieknek. Közben a teremben egy fotós fényképezte a gyerekeket, ahogy különböző feladatokat végeznek. (pl.: vízöntés a pohárba, kenyérkenés, öltözködés)

Erre azért van szükség, mint megtudtam, mert minden gyerekről egy naplót vezetnek, amiben fejlődésük szakaszait feljegyzik.

Farkas Márton, 12. osztály grafit

Nos, a játékos foglalkozáson kicsit jobban megismertünk a többi hallgatóval, akik főiskola mellett gyakorlatoznak itt. Mint megtudtam, a Pető Intézet konduktorait a másik Pető Intézetben képzik, egy négy éves iskola keretében.

...

Ebéd után délutáni játék következett, amikor egyik kedvenc kisfiúmmal, Márkkal

mentem gesztenyét szedni a kert hátsó részébe. Ültünk a fűben, Ő meg gesztenyét pakolt a kezembe, meg néha csigákat is. Mint megtudtam tőle, egy bátyja és egy öccse van, de csak Ő „ilyen”, ahogy fogalmazott. Meg azt is észrevettem rajta, hogy bármit mondok, visszakérdez: Honnan tudod?

Mikor erre is válaszolok akkor megnyugodva kijelenti, hogy akkor jó. Vagy, sokszor kéri, hogy

menjek vele és volt már rá példa, hogy véletlenül le hagytam gyalog, ezért mostmár mondom neki, **hogymenjen előttem. Első alkalommal, hogy ezt kértem, megállt és gyanakodva nézett: De ugye nem versz át?**

Mostmár megszokta, hogy nem verem át, de még mindig van, hogy megáll és visszanez, hogy jövök-e mögötte, majd megnyugodva megy tovább. Azon gondolkodtam, vajon mi kell ahhoz, hogy egy tízéves kisfiú alapból ilyen bizalmatlan legyen.

...

Nap végén kedvenc gondozótam odajött hozzám és egy gesztenyét nyomott a kezembe, hogy az olyan, mint az én hajam, ezért **nekem adja. Egy hétig ebből élttem.** Hihetetlen milyen figyelmesek ezek a gyerekek. Reggelente, pl. megkérdezik, hogy aludtunk, hogy vagyunk, néha még bókólnak is. Érdekes utánuk kilépni az „**épek világába**”, ahol az emberek bár bot nélkül járnak, de nem mosolyognak, és tökéletesen semmibe veszik embertársaikat.

V. Nap

Ma, ahogy megreggeliztek a gyere-

kek, már indultunk is a Csodák Palotájába. Minden konduktor és hallgató kapott egy gyereket, akire egész nap vigyáznia kellett.

...

A három legjobb mozgású gyerek jött velünk, mégis, ahogy kiléptünk az intézetből olyan furcsán hatott, hogy ők bent ügyes gyerekek, kint meg olyan esetlennek tűntek. Amikor felszálltunk a vil-

Vizy Péter,
kézműves tanárunk alkotása

lamosra, rögtön átadták a helyet, és az út is zökkenőmentesen telt.

A mai napot nagyon élvezte a kis védencem, kedvence a repülőgép szimulátor volt, onnan a nap végén

alig lehetett kiszedni. Mint megtudtam tőle, **Ő is repülőgép pilóta** szeretne lenni, mert nagyon szeret „repülni”.

X. Nap

Nagyon sokat kaptunk az Intézetben a gyerekektől, **kívánom, hogy** mindenkinek megadasson egy ilyen élmény. Hihetetlen mennyi érzés és empátia van bennük. Biztos nagyon fognak hiányozni, természetesen visszajövünk még.

„HALOGA-TÓ” A GÖDÖLLŐI WALDORF ISKOLÁBAN

Atóépítés nagyon jól sikerült! Az első munkanapon a legérdekesebb a markoló volt, ami nagyon gyorsan dolgozott, így nekünk nem kellett olyan sok földet lapátolnunk. Megcsináltuk a leskunyhót. Aztán befóliázták a medret, és elkezdtük feltölteni vízzel, ez két napig tartott, nagyon sok víz fért bele! A következő munkanapon a szegélyt töltöttük fel kulé kavicscsal, ezt lapátolni és talicskázni kellett. Majd a tóba kerültek a növények. A legviccesebb az volt, amikor apa belement a közepébe, hogy elhelyezze a tavirózsákat, és majd meg fagyott. Folytattuk a kavicsbordást. Ez elég fárasztó volt, mert már kevesebben voltunk.

Az egyik szakkörön elmentünk a Mátrába egy bányába nagy kövekért. Szépeket sikerült válogatnunk, elrendeztük őket a tó partján. A környékét bevetettük fűmaggal, és meglocsoltuk.

Amikor a tó készen lett, volt egy kis ünnepség, a szülők finom süteményeket hoztak, és levetítettük az építésen készült képeket. 2 héttel később már megfigyelhettük az első lakókat a tóban! Molnárkákat a víz tetején, szitakötőt fölötté, és bűvárpóloskákat benne.

Remélem, tavasszal a békák is

megjelennek!

Dobos Gergő (7. osztály)

Én nem voltam ott az összes napon, de azért néhányon igen. Amikor először láttam a készülőt, már benne volt a fólia. Náddal borítottuk a leskunyhó fedelét, és kavicsot hordtunk a tó partjára. Amikor a növényeket hozták, sajnos nem tudtam elmenni, de amikor a nagyobb kövekért mentünk Abasárra, akkor igen. Egy teherautóra és egy utánfutóra pakoltuk a köveket. Az utolsó nap csak délelőtt dolgoztunk. Talicskáztuk a kavicsot, elrendeztük a köveket. Délután volt az ünnepség és levetítettük a fényképeket.

Harangi Anna (6. osztály)

Elmondok egy rövid történetet. Az egész a Gödöllői Waldorf Iskolában kezdődött, azon belül is a Greenpici szakkörön, amikor egy lelkes anyuka egy pályázatra bukkant az interneten. A pályázat címe „Légy a jövőd gazdája!” volt. A pályázat célja, hogy az iskolák környezetét úgy alakítsák át, hogy azzal védjék a természetet, s közben tanuljanak és ismerjék föl, hogy a közös munkával értéket

tudnak teremteni. Szakkörvezetőnk ötlete nyomán mi egy tőépitést terveztünk.

Ez elsőre meglepőnek tűnhet, így itt van hozzá egy kis háttérinformáció. A világ nagyobb természet és környezetvédelmi szervezetei közösen úgy határoztak, hogy 2008 a „Békák éve” legyen. Erre több okból is szükség volt. Sajnos, a világon élő 6000-re becsült kétélű fajok

felét a kipusztulás fenyegeti. Élőhelyeik tűnnek el az egyre rohamosabb beépítésekkel, a talaj- és egyben talajvízszennyezés is szerepet játszik benne, nem is beszélve egy gombafajról, ami szintén tizedeli az állományukat. A Greenpici szakkör nem is volt

rest, Dobos Péter, szakkörvezető segítségével „Békákat az iskolába!” címmel beadta a pályázatot, hisz olyan szép álomnak tűnt, hogy lesz egy „kuruttyoló” tó, ahova ki lehet járni madarakat lesni, biológia órát tartani, rajzolni, festeni és ki tudja még mennyi szép dologhoz jön jól.

A szakkör élete folyt tovább, néha felmerült, hogy lehet, hogy lesz egy tavunk, de idővel kicsit mintha feledésbe is merült volna.

Aztán egy szép nap jött az értesítés, hogy bizony megnyertük a pályázatot, neki lehet látni az építkezésnek, megfelelő engedélyekkel.

Itt kezdődtek azonban a kisebb bonyodalmak. Először az iskola vezetésével kellett közölni a jó hírt, természetesen papíron. Mivel az iskola nem saját, a kert se az, meg kellett kérdezni a

tulajdonost, hogy ugyan, mit szólna hozzá, ha nekilátnánk feltúrni, majd helyenként vízzel elárasztani és kis zöld lakókkal benépesíteni a területet.

Egy diplomátikus levél jött válasznak, ami- ben a remek ötlet megvalósításának feltételei szerepeltek. A feltételek

Kóhalmi Ákos, művésztanárunk alkotása; hetedik osztályos téma; tus

nem könnyítették meg a társaság munkáját, egy-két gondolkodó ráncot is varázsoltak homlokunkra, de nem tántorítottak el. Amikor pedig már minden készen állt volna, mindenki fente az ásójátkapáját és lázasan készülődött, hogy felássa a kertet, akkor újra közbelépett valami. A bürokrácia. A tó egy nagyobb úszómedence méretét érte el, így nem kellett hozzá külön építési engedély.

Igen ám, de kellett szerezni egy papírt arról, hogy nem kell hozzá engedély.

A dolog szíve és lelke, Dobos Péter tehát felvette a harcot, rászánt egy-két, lehet hogy három-négy, és lehet, hogy annál is több **délelőttöt, hogy aláírjon, elvigye,** két példányban lepecsételtesse, lefénymásolja, újra aláírja, majd visszamenjen ebédszünet után, **megvárja a kolléganőt és ehhez hasonló dolgokat tegyen a nemes ügyért.** Nem véletlen tehát, hogy végül sikerült!

Míg az akták intéződnek, mi bátran ugorjunk egy békaugrásnyit © 2008. szeptember 26-át **írunk, napfényes őszi reggel, és csak gyűlnek a lelkes önkéntesek.** Mindenki vidáman segít, zajlik a munka, tóásás markolóval és ásóval, leskunyhó, szépítgetés, anyukák pedig a konyhában készítik **az ebédet, ami időre kész is lesz.** Péter mindenkinek megköszöni a segítséget, majd hazaszállingózik a csapat. A kezdeti bonyodalmak **után úgy tűnik, hogy mindenki** azon van, hogy sikerüljön. Péter valahonnan megtudja, hogy Pest **környékén, közel Gödöllőhöz egy bányatavat készülnék „belakóparkosítani” így a tavi nő,**

vények helyén nemsokára egy vasbeton mélygarázs lesz. Nem is késlekedtünk, pár lelkes szakkörös egy egész csomagtartónyi növénynt mentett meg a tóhoz. Egy mátrai bánya is bezárni készül, onnan sikerül sziklákat szerezni, így áll össze részleteiben a tó. (Hol vannak péntek délután a greenpicis gyerekek? Sziklát bontanak, köveket válogatnak, hegyeket mozgatnak. ☺)

Végül, 2008. október 19-én sor került a tóátadó ünnepségre. Két veterán szakkörös furulyázik, majd egy rövid beszélgetés, amikor mindenki elmereng, mik is történtek, hogy a tó létrejöhessen. Utána mindez fotókon.

Ezúton is köszönet és tisztelet mindenkinek, aki valamilyen módon is segítette a munkánkat. Ha velünk ásott, ha sütit hozott, ha markolózott és még sorolhatnám, de ha csak egyetlen telefont is fel emelt az érdekünkben, akkor is! **A tó felől (idővel) vidám kuruttyolás** hallatszik majd, amiért pedig ugye már megérte. ☺

De ez már egy másik történet, aminek elbeszélésére egy másik **alkalommal kerül sor...**

Farkas Boglárka (11. osztály)

Horváth Imre: Megkondul egy hang

Ígértetek kalácsot, pecsenyét,
„Nem lesz - mondtátok - csúfság,
se cseléd,
a fény mögött nem lappang árnyalak,
a tollatlan szellem is szárnyra kap,

s a Nap nem megy le, hia az este jön!” -
De megkondul egy hang kételkedően:
Milyen menny lesz az a földbeli táj,
ahol az Isten trónja üresen áll?

A MAGONC ALAPÍTVÁNY

2008-2009-ES TANÉVI PROGRAMTERVEZETE

a még hátralévő események, időrendben

- 2008.09.05 – 2009.06.12. minden pénteken (iskolai szünetek kivételével) 15.30-17.00h GreenPici Szakkör ség szervezése az iskolában
- 2008.09.15-2009.06.12. minden hétfőn és szerdán (iskolai szünetek kivételével) 16.30-18.00h Waldorf Mászó Szakkör 2009.04. 30- 05.05. Utazás Gyimesfelsőlókra
- 2008.09.11-2009.06.12. minden csütörtökön 15.30-17h korfballedzés 2009.05. 09. Kéktúra, Cserhátsurány
- 2008.12. 13. Kéktúra, Nógrád 2009.05. 16. Tavaszi Bazár, növény árusítás
- 2008.12. 31. WMSZ-GreenPici szilveszter 2009.06. 15-20. Mászótábor
- 2009.01. 31. Kéktúra, Katalinpuszta 2009.07. 13-22. TERMIK Tábor Zemplén-Bodrogzug
- 2009.02. 07. Madarak és Fák Napja Verseny iskolai forduló 2009.08. 2-8. Szigetközi Waldorf Tábor
- 2009.02. 28. Kéktúra, Felsőpetény 2009.08. **Dráva Evezős Tábor**
2009. 03. Szováta, Déva fogorvosi karitatív tevékenység
- 2009.03. 28. Kéktúra, Becske
2009. 04. Kéktúra, Bakony II.
2009. 04. 22. Föld Napja ünnep-

Farkasné Fülöp Hajnalka

„Barátságos, meleg szobában...” - vágja rá mindenki, aki olvasta vagy hallotta Petőfi örökbecsű, bár kissé punnyadt hangulatú versét☺

(e sorok írásakor hullik le az első hó, és csak hullik, hullik, hullik... * * * * *

Akkor fussunk neki még egyszer: hol a boldogság mostanában? A Mayer Zoltos-Harangi Ritás kék-túrák nyomában☺

(na, csak így jött ki a szótagszám, meg a rím, nem **vagyok én Petőfi...**☺ Szóval nem is verselnék tovább, csak mint „udvari cikkíró”(??), Rita kérésére egy rövid szösszenetet írtam:

A legutóbbi – november 15. - “mayerzsoltos” kirándulásra immár az is elmerészkedhetett, aki eddig nem bírta a Zsolt-féle, gyorsvonatos tempót, nem mert vállalkozni a kalandos és kétségkívül izgalmas eltévedésekre, vagy nem akart 18 km-t gyalogolni felfelé, hogy aztán a végén kiderüljön, nem is ott vár a **busz:...**☺

Szóval elmerészkedhettek a kisebb gyerekek vagy a kevésbé sportos anyukák, apukák is, mert hogy a megszokott, tempós útvonal mellett volt egy lágy és kíméletes, szép és élvezetes, mégis **kihívást jelentő R-terv** is. Itt az “R” Rita, vagyis Harangi Rita nevéből jött, aki **kisgyerekes**

anyukaként teljesen jól látta, milyen rossz is kimaradni a kirándulásokból.

Így hát Rita felkészült, alter-útvonalat tervezett, telerakta a zsákját finomságokkal (házi mogyorókém☺, friss zakuska☺, már ezért megérte volna eljönni!), és a **buszvezetőt „megfertőzve”** nekivágtunk a hegynek, egy másik pontról és másik irányba, mint a kemény mag☺. A tények kedvéért tehát:

- útirány:

1. útvonal nagymaros-kisinóci túristaház
2. útvonal kóspallag – nagymaros túra hossza: 1. útvonal 18 km 2. útvonal 11 km.

Mi legalább láttunk gyönyörű formájú fát az úttól beljebb, apró bogarakat egy makk-kupakban **összegyűjtve, gyönyörű kilátást** magunk mögé nézve (meg-megállva!!!!), szedtünk piros lam-pion-virágot a szakadék szélén, vadkerítést másztunk, lovaskocsit csodáltunk, erdei tavacskában gyönyörködtünk, fahídon battyogtunk keresztül.

Az Országos Kék túra kék jelzését – hála Ritának- mindvégig követtük, az útról le nem tértünk, **mindent megtaláltunk... Mi, a las-san járók, eközben gyereket neveltünk, anyósügyben okosodtunk, karrier-tanácsok és receptek is elhangzottak, némi**

technikai kűtyű-kitárgyalás is belefért, no és persze a gyerekekkel is teljesen más, otthon sose tapasztalható, közvetlen kapcsolatba kerültünk.)

Nem lettünk volna waldorfos túrázók (jó, kirándulók☺), ha nem hangzik el néha egy-egy szép

panoráma-hegyoldal láttán néhány **m ű v é s z i** alkotói tanács vagy beszámoló, mit hogyan lehet megörökíteni. (Köszönet pl. **B a l l a V e r á n a k**

ezért!) **”Nézz, ne csak láss☺!”**

A végén egyébként ugyanoda értünk, mint a keményen **menetelők, csak mi még emeltünk előbb a Duna-vízszintjét** néhány tonna beledobált kavicssal, és telepakoltuk a szendvicsek helyét

kőzetekkel, ahogy Harangi – geológus - Rita mondta vala. (Nem kavicsok☺, **na...☺**)

Aki kedvet kapott. Legközelebb december 13-án **that velünk, (melegedő-hellyel,** viszonylag rövid távval és **beépített buszvezetővel ké-**

s z ű l ű n k !) Szóljatok mindenkinnek, ismerősöknek, kisgyerekeknek vagy **kezdőknek is!**

13. szakasz:
December 13.
(Kisinoć -
Nógrád 20km)
(Alternative,

családos-kisgyerekes-**ésszerűbb☺** útvonal ugyanitt, Kisinoći Turistaház környékén, 11 km.)

B ő v e b b e n : <http://waldorfkektura.blogspot.com/>

Reményik Sándor: A Te akaratod...

*Teljesüljön a Te akaratod:
A Miatyánkból ezt tudom már csak.
Bimbóban nem marad meg a virág,
És visszafele nem foly a patak.*

*Teljesüljön a Te akaratod:
Be fölösleges minden más beszéd...
Az én kezem, e vézna, gyöngye kéz
Hogy tartaná fel az Isten kezét?*

*Minden léleknek csak egy útja van
És csak ezen az egy úton mehet.
És nem lépheti által önmagát
És öntörvénye ellen nem tehet.*

*Bizonytal minden úgy van jól, ahogy van
És ez az eszme megnyugvást is ad:
Ki sorsával vív, alája kerül
És győz, ki néki megadja magát.*

Roswitha Heimann

MÁRIA KERESI A FÉNYT

KIS GYERMEKKÍSÉRŐ ADVENTRE

Kedves Olvasó!

Így adventi lelki készülődések idején szeretnék egy számomra kedves történetet ajándékozni neked és a környezetemben élő gyermekeknek. A történetet tartalmazó kis könyvecskét én magam is ajándékba kaptam egyik kedves csoporttársnőmtől, akivel Svájcban tanultam a gyógypedagógiai képzésen. Az író tanárunk volt ott, és kiváló előadásain elsősorban a ritmus jelentőségéről és ennek a gyógypedagógiában való alkalmazásáról hallhattunk.

Roswitha Heimann 1959-ben született Bernben, és súlyos, gyógyíthatatlan betegsége 42 éves korában segítette át égi otthonába. Utolsó éveiben is dolgozott lelki-szellemi ápolásra szoruló gyermekekkel. Csodálatra méltó erejét mélyen vallásos hitében, és a művészetek gyakorlásában lelta meg. Nem csak mint csellista tűnt fel, de mint finom érzékű festő is. A könyvecskét is saját maga illusztrálta, és ebből választottam ki a Dióhéj borítójára került képeket. Igyekeztem úgy lemásolni ezeket, hogy valami átsugározzon az iránta érzett szeretetemből is, és ne csak „egyszerű kópiák” legyenek. Ugyanerre törekedtem a fordításnál is. Fogadjátok ti is szeretettel!

Forgács Erzsébet

Egyszer, egy időben, valamikor régen nagy sötétség és hideg honolt itt a mi Földünkön. Az emberek bezárták szívüket, így a Nap nem tudta többé fényét és melegét az emberi szívekbe sugározni. Háború tört ki, az emberek irigyek lettek egymásra, gonoszság és gyűlölet gyűlt bennük. A Hold és a csillagok sem tudták már éjszakánként fényüket a Földre küldeni. Minden állat, a madarak, a pillangók, a bogarak, nyulacsákák, őzikék, csigabigák féltek az emberektől, és messze-messze elmenekültek. A

hidegben a kis magocskákból nem nőtt többé növény, a virágok sem fordíthatták a szirmaikat a Nap felé, hogy így üdvözölhessék. A fák is mind elveszítették zöld leveleiket.

Ezidőtájt, egyik este Mária csöndben és egyedül üldögélt ablakánál, és nagy hűséges szemével belebámult a sötétségbe. Félelmet érzett. Telve volt gondokkal a Földön uralkodó sötétség miatt. **Ám egyszercsak úgy tűnt, mintha** kis szobájában valami fény ragyogna. Körbetáncolta őt, s kibontakozott belőle Gábrriel

arkangyal, majd így szólt: „Ne félj, Mária! Te még nem zártad be tiszta szívedet, ezért képes leszel az embereket és az egész Földet, az állatokkal és a növényekkel együtt megmenteni. Kerekedj fel, indulj el és keresd a nagy Fényt! **Hosszú és nehéz út áll előtted, de én kísérni foglak téged.**” Akkor Mária Gábiel arkangyalra pillantott és biztos hangon mondta: „**Meg akarom keresni a Fényt,** hogy elhozzam az embereknek.”

Fölvette meleg köpönyegét, szorosan maga köré vonta, és kilépett a hideg sötétségbe, s csak ment, és ment... Nagyon egyedül érezte magát,

lábai fájtak a kemény kövektől. Hét nap múlva, mikor szomorúság és teljes kétségbeesés vett rajta erőt, **mert még mindig nem találta meg a Fényt,** könnyein át meglátott egy csodálatos kristályt, amint leült az út szélére. Annyira tisztán, oly fényesen ragyogott, hogy Mária tudta: rá fogok lelni a Fényre. Így indult reménykedve tovább. Még mindig hideg volt és sötét, de érezte, hogy talpa alatt puhább lett a föld. Hirtelen azt **látta, hogy újra fű növekszik,** a fák ismét leveleket hoztak, a virágok újra bimbót bontottak. De

mégis úgy tűnt Máriának, hogy talán sosem találja meg a Fényt, hisz oly régóta vándorol.

A tizennegyedik napon nagyon fáradt és elgyötört volt már, letelepedett hát egy bokor alá. Kék köpönyege azonban fennakadt az ágakon, és ahogy ki akarta szabadítani, az ágak végén virágzó rózsákat pillantott meg, melyek csodálatos illatot árasztottak. Ekkor azt gondolta Mária:

tovább akarok menni, lehet, hogy ezek a rózsák jelek, hogy közel már a Fény! Így hát **hősiesen továbbindult.** Egyszer csak arra lett figyelmes, hogy minden megváltozott körülötte: mo-

zások neszére, és hangokra kezdett figyelni. Újra madarakat látott röpködni, hallotta egy báránya bégetését. Méhecskék zümmögtek körülötte, pillangók libbentek a légbe, és egy bogárka kapaszkodott fel Mária köpönyegének szegélyén. De mégis csak **úgy tűnt számára, hogy az út végtelen hosszú lesz.** „Tényleg soha sem találom rá a nagy Fényre!” – gondolta magában, s orcáján végigcsorogtak a könnyek. S ekkor egy fehér, ragyogó madár repült Máriához. Csodálatosan énekelt és dalában azt zengte Máriának:

„Ne félj Mária, én foglak vezetni téged!” És a fehér, csillagó márdárka Mária elé röppent és mutatta neki az utat.

A következő éjjelen azonban a csillagok sugározták összes égi fényüket a Földre, így mutatva neki az utat. A rákövetkező éjjel, pedig a Hold küldte ezüst szálait Mária útjára. Az ezt követő éjszaka Mária a távolban meglátott egy nagy fényességet. Olyan tisztán, olyan fényesen ragyogott, hogy elképzelni sem tudjuk. Sokkalta fénylőbb volt, mint a Nap nálunk az égen! S ebben a nagy

Fényben, Mária meglátott egy kisdedet. Ott nyugodott a Fényben, az ő kisgyermeké volt, a kisded Jézuska. Lehajolt érte, karjaiba vette, s betakargatta meleg, kék köpönyegével, majd elindult visszafelé az úton. Most azonban úgy rémlett, mintha nem lenne olyan nehéz és hosszú, hisz már itt volt vele a nagy Fény, megtalálta a kis Jézuskát! Mária pedig vitte Őt az embereknek. A nagy Fény megnyitotta az emberszíveket, és világossággal teltek meg. Különösen sok fényt kaptak a gyermekek, mert az ő szívük tisztán

Reményik Sándor: József, az ács, Istennel beszél

Magasságos,
Te tudod: nehéz ez az apaság,
Amit az én szegény vállamra tettél.
Apja volnék, - és mégsem az vagyok.
Ez a gyermek, .. ha szemébe tekintek,
Benne ragyognak nap, hold, csillagok.
Anyja szeméi s a Te szemeid.
Istenem, a Te szemeid azok.
Gyönyörűséges és szörnyű szemek,
Oly ismerősek, s oly idegenek, ..
Ez az ácsműhely... ezek a forgácsok, ..
Mit tehettem érte?... mit tehetek?
Én tanítottam fogni a szerszámot.
Mégis rá fogják majd a kalapácsot.
Úgy félek: mi lesz?
Most is ki tudja, merre kóborog,
Tekintetétől tüzet fog a műhely,
Tüzet a világ, s egyszer ellobog.

Ó, jó volt vele Egyiptomba futni
S azután is óvni a lépteit,
Fel a templomig, Jeruzsálemig,
Míg egyszer elmaradt...
Ó, jó volt, míg parányi rózsausja
Borzolta szürkülő szakállamat.
Ezüst nyomot hagyott már akkor is,
Komoly nyomot parányi rózsausja.
S most olyan más az útja...
Vezetném és Ő vezet engemet.
Csak azt tudom, a Te utadon jár,
Magasságos,
De ki tudja a Te ösvényedet?
Te vagy az atyja, - én senki vagyok,
Az Evangéliumban hallgatok,
S hallgat rólam az Evangélium.

HÍREK, PROGRAMOK

Előadás-sorozat a Gödöllői Waldorf Óvodában:

A waldorf pedagógia elmélete és gyakorlata

Helyszín: Gödöllői Szabad Waldorf Óvoda, Gödöllő, Isaszegi út 11.

2009. február 12. csütörtök 17 óra: Ének-zene az óvodában
2009. március 4. szerda 17 óra: A ritmus formáló ereje. Mondókák, versek, rigmusok

2009. április 21. kedd 17 óra: **Művészeti tevékenységek a waldorf óvodában**

2009. május 26. kedd, 17 óra: A biztonság szerepe az óvodás gyermek életében

Az előadók közt szerepel Baráti Ilona, a Nagykovácsi waldorf óvoda **friss nyugdíjas óvónője**, Martin Keizer **holland antropozófiai művészetterapeuta**, s Gfellner Csilla, **óvónő**. Mayer Zsoltól, 30/9-480-130, zsolt.mayer@pur-bau.hu - új cím!!

SZALAGAVATÓ BÁL

A 13. osztály szalagavatójára 2009. január 24-én kerül sor, 19 órától a veresegyházi Mézesvölgyi Általános Iskolában.

Jegyek kaphatók a helyszínen, vagy elővételben a 13. osztályban.
(Árak: felnőtt: 2000.- Ft; diák: 1000.- Ft.)

Szeretettel vár mindenkit a 13. osztály!

Iskolai események a közeljövőben

December 22 - január 2.: téli szünet

Január 5.: téli szünet utáni első tanítási nap

Január 6.: vízkereszt

Február 13. és 14.: farsang

*Áldott, szép Karácsonyt és új erőt, tiszta gondolatokat kíván az
elkövetkezendő esztendőre minden kedves Olvasónak,
a Dióhéj szerkesztője!*

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

Karácsonyi ünnepi melléklet

Rudolf Steiner

A FELEJTÉS

Megjelent a „Szellemtudományos embertan” c. könyvben

Mai szellemtudományos szemlélődésünk azt fogja megmutatni nekünk, hogy az a tudás, amelyet az antropozófiai világszemlélettel érünk el, alkalmas arra, hogy felvilágosítást adjon a legszélesebb értelemben az életről. Nemcsak a mindennapi valóság élete lesz érthető számunkra az ilyen tudással, hanem felvilágosítást kapunk az életről abban a nagy, széles összefüggésben, amit akkor veszünk szemügyre, ha nyomon követjük a halálon át azon időkhöz, amelyek a halál és egy új születés között telnek el az ember számára. De éppen a mindennapi életre vonatkozóan tudjuk nagy hasznát venni a szellemtudománynak, mert olyan rejtélyeket tud megfejteni számunkra, amelyek megmutatják, hogyan tudunk úgyszólván zöldágra vergődni az élettel. Mivel annak az embernek, aki nem képes betekinteni a lét alapjaiba, sok minden érthetetlen marad abból, amivel az életben naponta, sőt óránként találkozunk. Sok kérdés tornyosul fel számára, amely az érzéki megismerésből nem válaszolható meg, s ha ezek megválaszolatlanok maradnak, zavaróan nyúlnak bele az életbe, mert elégedetlenséget idéznek elő. Az elégedetlenség az életben azonban sohasem szolgálhatja az

emberiség fejlődését és igazi boldogulását. Az élet rejtélyeinek százait tudnánk felsorolni, amelyek sokkal mélyebben világítanak bele az életbe, mint ahogy általában sejtjük.

Egy ilyen szó, amely sok rejtélyt foglal magában, a felejtés. Mindnyájan ismerik ezt, mint szót, amely annak az ellentétét mutatja, amit egy bizonyos kép, **gondolat, benyomás megőrzésének** nevezünk. Bizonyára mindnyájuknak voltak már mindenféle szomorú tapasztalatai azal, ami a felejtés szó mögött rejlik. Végigcsinálták már azt a gyötrelmet, ami gyakran azáltal jön létre, hogy ez vagy az a képzet, vagy benyomás, mint mondani szoktuk, **az emlékezetből kitörlődött.** Talán akkor utána is gondoltak: miért kell olyasminek hozzátartozni az élet jelenségeihez, mint a felejtés?

Nos, ilyen dolgokról gyümölcsöző módon csak az okkult élet tényeiből tájékozódhatunk. Hiszen tudják, hogy az emlékezetnek, a memóriának van valami köze ahhoz, amit az emberi étertestnek nevezünk. Így előre bocsáthatjuk, hogy az emlékezés ellentétének, a felejtésnek van valami köze az étertesthez. Talán jogosult az a kérdés: van-e valami értelme az életben, hogy az ember olyan dolgokat, amelyeket egyszer képzetvilágában birtokolt, el is tud felejtetni? Vagy meg kell elégednünk azzal, ami ezzel a képzetrel kapcsolatban oly gyak-

ran történik, hogy a felejtést úgyszólván csak negatívan jellemzik, hogy azt mondják: ez éppenséggel az emberi lélek egy hiányossága, hogy nem tud mindent minden pillanatban jelenlévőként birtokolni. Csak akkor kaphatunk felvilágosítást a felejtésről, ha ellentétének jelentését állítjuk lelkünk elé, az emlékezés jelentőségét és sajátosságát.

Ha azt mondjuk, hogy az emlékezésnek van valami köze az étertesthez, akkor joggal kérdehetjük: hogyan van az, hogy az embernél az étertestnek a feladata az, hogy a benyomásokat és **képzeteket megőrizze, hiszen az** étertest már a növénynél is jelen van, és ott lényegesen más feladata van? Gyakran beszéltünk arról, hogy egy növényi lénynek, **amely előttünk van, a puszta kővel** ellentétben egész anyagiságát áthatja az étertest. S az étertest a növényben a legszorosabb értelemben az élet princípiuma, az **ismétlődés princípiuma.** Ha a növény csak az étertest tevékenységének lenne alávetve, akkor a **növény gyökerétől kezdve szaka-**datlanul csak a levél princípiumát, elvét ismételné. Hogy egy **élőlényben a tagok mindig újra** ismétlődnek, ezért az étertest felelős, mivel mindig az akarja előhívni ugyanazt. Van tehát ilymódon valami az életben, amit átörökítésnek nevezünk, a hozzá hasonló létrehozása. Ez lényegében az étertest tevékenységén nyugszik. Minden, ami az ember-

nél és az állatnál is az ismétlődésen alapul, az éterikus princípiumra vezethető vissza. Amikor a hátgerincnél a gyűrűs csontok egymás után ismétlődnek, azt az étertest tevékenysége idézi elő. Hogy a növény növekedésében felül lezárul, hogy a virágzásban az egész növekedés összegzése jelenik meg, ez abból származik, **hogy felülről a Föld asztralitása** hat a növény növekedésére. **Hogy az embernél a hátgerinc gyűrűs** csontjai felfelé kiszélesednek, és koponyává s ott üreges csontokká válnak, ennek eredete az ember asztráltetének tevékenységében rejlik. Így elmondhatjuk, hogy minden, ami lezáródásokat hoz létre, az asztrálizhoz tartozik, **és minden ismétlődést az éteriség elve idéz elő. A növénynek van** éterteste és az embernek is. A növénynél természetesen **nem lehet emlékezéstről beszélni.** Mert egyáltalán azt feltételezni, hogy a növény egy bizonyos öntudatlan emlékezettel megjegyzi, milyen volt a levél, amelyet létrehozott, **s egy kicsit tovább nő, s az első** levél mintája után hozza létre a **következőt, ez fantáziálás**hoz vezet, amelyre ma az újszerű természettudomány hajlamos. Ott például arról is beszélnek, hogy **az öröklődés egyfajta öntudatlan emlékezésből származik. Ez most** bizonyos? Csaknem azt mondhatnám, garázdálkodást jelent a természettudományos irodalomban, mivel a növénynél emlékezetről beszélni valójában pusztá-

dilettantizmus a legszélesebb értelemben.

Az étertesttel van dolgunk, **amely az ismétlődés princípiuma.** Hogy a különbséget megérthessük a növényi és az emberi étertest között, amelynek a növényi étertest tulajdonságai mellett még az a képessége is van, hogy az emlékezetet kialakítsa, világossá kell tennünk, hogy egyáltalán miben különbözik a növény és az ember. Gondolják csak el, hogy beletesznek egy növényi **magot a földbe; akkor ebből** a növényi magból egy teljesen meghatározott növény keletkezik. A búzamazgából búzaszár és búzaka-**lász jön létre, egy babszemből** a bab növény. S Önöknek azt kell mondaniuk: bizonyos módon ez megmászhatatlanul meghatározott a mag jellegénél fogva, ahogy **ez a növény kifejlődik.** Hiszen igaz az, hogy a kertész közbeléphet, és mindenféle mesterkedéssel nemesítheti, bizonyos módon átalakíthatja a növényt. De ez alapjában véve mégis valami kivételes, és különben mégis csak csekély mértékben mond ellent **annak, amit az előbb azzal jeleztünk, hogy elmondtuk: egy olyan növény fog kifejlődni, amelynek** egészen meghatározott alakja, növekedése, stb. van. Így van-e ez az embernél is? Bizonyára, egy bizonyos fokig ez az eset áll fenn, de csak bizonyos fokig. Látjuk azt, ha egy ember jön létre az **emberi magból, hogy az ő fejlődése** is bizonyos fokon lezárul. Lát-

juk, hogy néger szülőktől néger jön létre, a fehérektől fehér, és még sokfélét hozhatnánk fel, ami azt mutatná, hogy éppen úgy, mint a növénynél, az embernél is **a fejlődés bizonyos határokon belül lezárul.** De ez csak bizonyos határokig, a fizikai, az éterikus, **sőt az asztrális jelleg határáig tart.** Kimutatható ez némileg a gyermek szokásaiban és szenvedélyeiben, aki egész élete folyamán úgyszólván hasonló marad **elődei szenvedélyeihez, ösztöneihez.** De ha az ember éppen úgy lezárta lenne egy bizonyos növekedés határán, mint a növény, akkor nem létezne olyasmi, mint a nevelés, a szellemi és lelki tulajdonságok fejlődése. **Ha különböző szülők két gyermekére gondolnak, akik adottságok és külső sajátosságok tekintetében közeli rokonságban vannak, és elképzelelik, hogy az egyik gyermek elül-lik, nem sokat törődnek nevelésével, a másikat azonban gondosan nevelik, jó iskolába küldik, tartalmas fejlődésen megy keresztül, akkor lehetetlen azt mondaniuk, hogy ez a tartalmas fejlődés már csírájában megvolt a gyermeknél, mint például a babnál.** A bab minden esetben a csírából nő ki, **nem kell különösb- ben nevelni.** Ez a természetéhez tartozik. A növényeket nem tudjuk nevelni, az embereket azonban tudjuk. Át tudunk adni valamit az embernek, bele tudunk vinni valamit, míg a növénybe nem tudunk hasonlót belevinni.

Honnan származik ez? Ez azon alapszik, hogy a növény étertestének minden esetben meghatározott **belső törvényszerűsége van,** amely lezárta, amely magról **magra fejlődött ki, és meghatározott köre van, amelyből nem tud kilépni.** Másként van ez az ember étertesténél. Ez úgy van, hogy az étertestnek azon a részén kívül, amely a növekedésre van szánva — **ugyanarra a fejlődésre, amelyet az ember is bizonyos határokon lezár, mint a növény** — ezen a részén kívül az étertestnek úgyszólván még egy része van, amely szabad, amelyet eleve semmire sem használnak fel, ha az embert a nevelés során nem látjuk el mindazzal, ha az emberi lélekbe nem illesztjük bele mindazt, amit az étertestnek ez a szabad része dolgoz fel. Így tehát valóban az étertestnek van egy, a természet által fel nem használt része az embernél. Az étertest e részét **megőrzi az ember; nem használja fel növekedésre, sem természetes, szerves fejlődésére, hanem megtartja mintegy szabadként magában, hogy segítségével felvehesse a képzeteket, amelyek a nevelés folyamán belejutnak.**

Nos, a képzeteknek ez a felvétele azonban úgy történik, hogy **az ember először benyomásokat kap.** Benyomásokat mindig kell kapnia az embernek, mivel az egész nevelés benyomásokon és az éter- és asztráltest együttes **működésén nyugszik.** A benyomások befogadásához tartozik az

asztráltest. Hogy ezt a benyomást Önök megtarthassák, hogy ne **tűnjék el ismét, ehhez szükséges** az étertest. Még a legkisebb, látzólag jelentéktelen emlékezéshez is szükséges az étertest tevékenysége. Ha például egy tárgyat szemlélnék, akkor ehhez az asztráltest szükséges. Ha azonban kézben tartják, ha a fejüket elfordítják, ehhez már az étertestre van szükségük. A megtekintéshez tartozik az asztráltest; hogy képzetet alkossunk, ahhoz már az étertestre van szükségünk. Tehát, ha az étertest tevékenysége **a képzetek ilyenfajta megőrzéséhez még igen csekély** ugyan, ha tulajdonképpen, csak akkor jön tekintetbe, ha maradandó szokások, hajlamok, temperamentum-módosulások, stb. lépnek fel, ehhez mégis már az étertestre van szükség. Ennek ott kell lennie, **még akkor is, ha egy egyszerű képzetet akarunk megőrizni** emlékezetünkben, mivel a képzetek mindenfajta megtartása bizonyos módon az emlékezeten alapul. Nos tehát a nevelési hatásokon **keresztül, az ember szellemi fejlődésén keresztül** szabad éterikus tagjába sok mindent beleilleszt, s feltehetjük magunknak a kérdést: ez a szabad éterikus tag **vajon jelentőség nélküli marad-e az ember növekedésére és fejlődésére?** Nem, ez nem így van. **Fokozatosan, minél idősebb lesz** az ember — a fiatalabb években nem annyira — az éterikus tag részesedik abból, amit éterteste a

benyomások és a nevelés folytán bekebelezett az emberi test egész életében, **bensőleg is. S Önök a legjobban úgy tudnak képzetet alkotni arról, hogy ez hogyan történik, ha megengedik, hogy egy olyan tényt közöljek, amelyet az életben általában nem vesznek tekintetbe.** Hiszen az ember úgy véli, a lelkieknek az ember életére **általában nincs nagy jelentősége. Mégis előfordulhat a következő:** gondolják csak el, hogy **egy ember kap egy betegséget, egyszerűen azért, mivel egyfajta éghajlat nem megfelelő körülményeinek** van kitéve. Most feltételesen el kell képzelnünk, hogy ez az ember kétféle feltétel mellett betegedhet meg, például úgy, hogy az étertest szabad tagjában nem sok feldolgozni valója van. Tegyük fel, **hogy ő egy közönyös ember, a** külvilág kevés benyomást gyakorolt rá, aki a nevelés folyamán nagy nehézségekkel került szembe, akinél a dolgok egyik fülén be, a másikon kimentek. Egy ilyen embernél a meggyógyulás eszköze nem olyasmi lesz, ami például egy másiknál, aki élénk, eleven értelemmel rendelkezik, aki fiatal korában sokat vett fel, aki sokat feldolgozott és ezért éterteste szabad tagjáról igen jól gondoskodott. Ezt természetesen **a külső orvostudománynak még meg kell állapítania, hogy az egyiknél a gyógyulási folyamat miért nehezebb, mint a másiknál.** Az étertestnek az a szabad része, amely energikussá vált a

sokoldalú benyomások következ-
tében, éppen itt szerez érvényt
**magának, részeseül a belső moz-
gékonyaságból** a gyógyulási folya-
matban. Számptalan esetben kö-
szönik az emberek gyors vagy
fájdalomnélküli gyógyulásukat
annak, hogy fiatalságukban
élénk szellemi részvétellel, szor-
galmasan vették fel a benyomá-
sokat, amelyek kínálkoztak szá-
mukra. Itt látják a szellem befo-
lyását a testre! Egészen másként
zajlik ez egy olyan ember gyógy-
ulásában, aki érzéketlenül, tompán
éli az életet, mint egy olyan-
nál, akinél, az étertestnek ez a
szabad része nem nehéz és letar-
gikus, hanem mozgékony mar-
radt. Hiszen Önök is meggyőző-
hetnek erről a tényről, ha nyitott
szemmel szemlélik a világot, ha
megfigyelik, hogyan viselkednek
betegségek folyamán a szellemi-
leg közönyös és a szellemileg
élénk emberek.

Így látják, hogy az embernél
az étertest mégis valami egészen
más, mint a pusztá növénynél. A
növénynél hiányzik az étertest-
nek ez a szabad része, amelyik az
embert továbbfejlesztette, s hogy
az embernek ilyen szabad étert-
testi része van, ezen nyugszik
alapjában véve az ember egész
fejlődése. Ha összehasonlítják az
ezer év előtti babot a mai babbal,
akkor észrevesznek ugyan egy
bizonyos különbséget, hiszen az
**jelentősen kicsi; a babok lényegé-
ben ugyanolyan alakúak maradtak.**
De vessék össze egyszer Eu-

rópa embereit Nagy Károly korá-
ban a mai emberekkel: miért
vannak a mai embereknek egé-
szen más képzeik és tapasztala-
lataik? Mivel mindig volt egy sza-
bad része étertestüknek, ami ál-
tal felvettek valamit és természe-
tüket át tudták alakítani. Ez ál-
talánosságban érvényes. Most
azonban egyszer meg kell szem-
lélnünk, hogyan mutatkozik meg
részleteiben ez az egész hatás-
mód, amelyet jellemeztünk.

Tételezzük fel azt az esetet,
hogy egy ember, akinek volt egy
benyomása, nem törölte ki ezt
**emlékezetéből, hanem a benyo-
más ott marad. Először is, igen
furcsa lenne, ha arra kellene
gondolnunk, hogy minden, ami
fiatal koruktól benyomást gyako-
rult Önökre, az élet minden nap-
ján reggeltől estig, mindig jelen**
lenne. Hiszen tudják, hogy ez
csak egy bizonyos ideig a halál
után van jelen. Akkor megvan a
maga célja. De az életben ezt elfe-
lejtji az ember. Önök mind nem-
csak számptalan dolgot felejtettek
el, amit gyermekkorukban álél-
tek, hanem sok olyat is, ami ta-
valy — és bizonyára néhány
olyasmit is, ami tegnap fordult
elő Önökkel. **Egy képzet, amely
eltűnt az emlékezetből, amelyet
„elfelejtettek”, semmiképpen sem
egész lényükből, egész szellemi
organizmusukból tűnt el. Ez egy-
általán nem így van. Ha tegnap
láttak egy rózsát, és ezt elfelejtet-
ték, a rózsá képe mégis jelen van
Önökben, s éppen így a többi be-**

nyomás is, amelyeket felvettek, még ha a közvetlen tudat ezt el is felejtette.

Nos, van egy nagy, óriási különbség egy olyan képzet között, amelyet emlékezetünkben tartunk, és egy olyan képzet között, amely **eltűnt emlékezetünkéből**. Tehát szemügyre vesszünk egy képzetet, amelyet egy külső benyomás alapján alakítottunk ki, és amely most tudatunkban él. Majd lelkiileg rápillantunk, ahogy fokozatosan eltűnik, fokozatosan elfelejtődik. De ott van, megmarad az egész szellemi organizmusban. Mit csinál ott? Mivel foglalkozik ez az úgynevezett elfelejtett képzet? **Egész jelentőségteljes feladata van. Először ugyanis hozzákezd ahhoz, hogy az étertestnek ezen az Önöknek vázolt szabad részén, helyes módon dogozzék, és az étertestnek ezt a szabad részét használhatóvá tegye az ember számára.** Úgy van, mintha ott csak megemésztették volna. Amíg az ember felhasználja, hogy általa megtudjon valamit, addig **nem dolgozik belsőleg a szabadon mozgatható, az étertest szabad részén.** Abban a pillanatban, amikor belesüllyed a felejtésbe, **elkezd működni, így elmondhatjuk: az emberi étertest szabad részén állandóan dolgoznak, állandóan alakítják.** S mi az, ami teremt ott? Ezek az elfelejtett képzetek. Ez a felejtés nagy áldás! Amíg egy képzet megragad emlékezetünkben, addig ezt a képzetet ráhúzzák egy tárgyra.

Ha egy rózsát szemlélnek, és ennek képzete emlékezetükben van, akkor a rózsza-képzetet ráhúzzák **a külső tárgyra. Ezáltal a képzet a külső tárgyhoz van kötve, és belső erejét oda kell kisugározni.** Abban a pillanatban azonban, amikor a képzetet Önök elfelejtik, **az belsőleg felszabadul.** Ekkor elkezd olyan csíra-erőket kifejleszteni, amelyek belsőleg az ember étertestén dolgoznak. Így elfelejtett képzeteinknek egészen **komoly jelentősége van a számunkra.** Egy növény nem tud felejtani. Természetesen benyomást sem tud fogadni. Már azért sem tudna felejtani, mivel egész étertestét a növekedésére használja fel, és semmi felhasználatlan rész nem marad. Nem lenne **semmije, ami kifejlődhetne, ha képzetekhez jutna.** Minden azonban, **ami történik, törvényszerű szükségességből jön létre.** Mindenütt, ahol valami jelen van, **aminek fejlődnie kell, és fejlődésében nem kap támogatást, ott a fejlődés útjába egy akadály kerül.** Minden, ami egy szervezetben **nem a fejlődésbe kapcsolódik bele, az akadállyá válik a fejlődés számára.** Tegyük fel azt, hogy a szem belsejében mindenféle zárványok különültek el, olyan anyagok, amelyeket a szem normális víztartalma nem tudna felejteni; ezáltal a szem látóképességében zavar lépne fel. Semmi nek sem szabad maradnia, ami **nem szövídik bele a környezetébe, amit nem lehet fölvenni.** Így

van ez a szellemi benyomásokkal is. Egy ember, aki például benyomásokat tudna kapni, és ezeket állandóan tudatában tudná tartani, könnyen odajuthatna, hogy az a rész, amelynek az elfelejtett képzetekkel kell táplálnia magát, **túl keveset kapna ezekből az elfelejtett képzetekből, és mint egy béma rész, zavarná a fejlődést, ahelyett, hogy elősegítené. Ekkor** együttal arra is meg lenne az ok, miért káros az, ha az ember éjszaka lefekszik, és mivel bizonyos gondjai vannak, a benyomásokat egyáltalán nem tudja kikaparancsolni magából. Ha el tudná felejtani ezeket, akkor jótékony munkálkodást végezne étertestén. Itt kézzelfoghatóvá vált az Önök számára a felejtés áldása, s ugyanakkor utaltunk annak szükségességére is, hogy nem kell kényszeríteni magukat arra, hogy ezt vagy azt a benyomást **megőrizték, hanem sokszor meg** kell tanulniuk, hogy egyiket-másikat elfelejtsék. Az ember egészségére a legnagyobb mértékben káros az, ha bizonyos dolgokat egyáltalán nem tud elfelejtteni. Amit itt a pillanatok mindennapi dolgairól mondani tudunk, az etikus-morális körülményekre is felhasználható. Olyasmi, amit egy karakter jótékony hatásának nevezhetünk, amely semmi haragot nem tart, valóban ezen alapul. Tönkreteszi az ember egészségét, ha haragtartóak vagyunk. Ha valaki kárt okoz nekünk, s mi annak a be-

nyomását, amit nekünk okozott felvesszük magunkba, és mindig visszatérünk erre, hamarosan azt látjuk, hogy mivel a kárnak ezt a képzetét ráhúzzuk erre az emberre, **ekkor kívülről engedjük áramolni** ezt a képzetet. Tegyük fel, azonban azt, hogy oda jutnánk, hogy annak az embernek, aki kárt okozott nekünk, úgy nyújtanánk kezét, ha ismét találkozunk vele, mintha semmi sem történt volna; ez valóban gyógyító. S ez nem kép, hanem tény, hogy gyógyítóan hat. Egy ilyen képzet, **amely kívülről ostobának és hatástalannak bizonyul, ha egy ember** valamit tesz nekünk, az ugyanabban a pillanatban belülről **gyógyító balzsamként árad** igencsak sok mindenre, ami az emberben van. Ezek a dolgok **tények, és belőlük még szélesebb** értelemben láthatjuk a felejtés áldását. Ez a felejtés nem csupán hiány az ember számára, hanem olyasvalami, ami az emberi élet legjótékonyabb dolgai közé tartozik. Ha az ember csak az emlékezetet fejlesztené ki, s minden az emlékezetben maradna, ami rá benyomást gyakorol, akkor étertestének mindig többet kellene hordoznia, mindig gazdagabb tartalmat kellene kapnia, ugyanakkor **bensőleg egyre jobban kiszáradna. Hogy fejlődőképes lesz,** ezt a felejtésnek köszönheti. Különben úgy van, hogy egyetlen **képzet sem tűnik el teljesen az emberből. Ez a legjobban annál** a nagy visszaemlékezésnél mutat-

kozik meg, amely közvetlenül a **halál után játszódik le előttünk.** Ott megmutatkozik, hogy teljesen egyetlen benyomás sem vész el.

Miután a felejtés áldását a mindennapi életben semleges és morális területen is kissé érintettük, fontolóra vehetjük a felejtést a halál és az új születés közötti **időre gyakorolt nagymértékű hatásában.** Mi tehát alapján véve a kamalóka, az embernek az az átmeneti ideje, amely a devachánba, a tulajdonképpeni **szellemi világba történő belépése előtt húzódik? Ez a kamalóka** jelen van, mivel az ember közvetlenül a halál után nem tudja elfelejteni hajlamait, vágyait, élvezeteit, amelyekkel az életben rendelkezett. Az ember a halál után **elsősorban fizikai testét hagyja el.** Majd megjelenik az Önöknek már gyakran vázolt nagy emléktabló a **lélek előtt. Ez két, három, legkésőbb négy nap után teljesen megszűnik. Aztán megmarad az étertest egyfajta extraktuma.** Mialatt az étertest tulajdonképpeni terjedelmes része kihúzódik és feloldódik az általános világéterben, visszamarad az étertest egyfajta esszenciája, csontváza, váza, de összehúzódva. Az asztrálistest a hordozója minden ösztönnek, törekvésnek, sóvárgásnak, szenvedésnek, az érzéseknek, érzékeléseknek és élvezeteknek. Nos, az **asztrálistest nem jutna a gyötrő nélkülözés tudatára, ha azáltal, hogy még össze van kötve az étertest maradványával, nem lenne**

állandóan lehetősége, hogy emlékezék arra, amit az életben élvezett és amire vágyott. S a leszokás alapján véve nem más, mint fokozatos felejtése annak, ami az embert a fizikai világhoz láncolja. Tehát itt is látjuk, hogy az embert kínozza az, hogy még emlékszik a fizikai világra. Ahogy az ember számára a gondok is kínozók lehetnek, ha nem akarnak **eltűnni az emlékezetből, úgy a hajlamok és az ösztönök is gyötrőkké válnak, amelyek megmaradnak a halál után, s ez a gyötrő** emlékezés az étellel kapcsolatban **vésődik bele mindenbe, amit az ember kamalóka-ideje alatt viszig véghez.** S abban a pillanatban, amikor sikerül neki, hogy mindent elfelejtsen, ami vágyként és sóvárgásként élt benne a fizikai **világ iránt, akkor lépnek csak elő az előző élet szerzeményei és gyümölcsei úgy, ahogy azoknak a devachánban hatniuk kell.** Ott válnak az új élet kialakításának formálóivá és mestereivé, mivel alapján véve úgy van, hogy az ember a devachánban azon az új alakon dolgozik, amellyel rendelkeznie kell, ha ismét az életbe **lép. Ez a munka, ez az előkészülete későbbi lényének, ez adja** neki a boldogságot, amit végig a devachán alatt érez. Ha az ember átment a kamalókán, akkor már **elkezd az előmunkálatokat jövendő alakjához.** A devacháni életet mindig az tölti ki, hogy minden extraktumot, amelyet magával hozott, arra használja

fel, hogy következő megjelenését ösképeiben alakítsa ki. Ezt az ösképet úgy formálja, hogy beledolgozza az elmúlt élet gyümölcseit. Ez azonban csak úgy lehetséges, hogy elfelejti, ami számára a kamalókában olyan nehézséget okozott. **Ha tehát mi szenvedésről és vágyakozásról beszélünk a kamalókában, akkor látjuk, hogy ez onnan származik, hogy az ember nem képes rá, hogy elfelejtsen bizonyos összefüggéseket a fizikai étellel, hogy a fizikai élet emlékezésékként lebeg lelke előtt. Akkor azonban, amikor átment a „Léthe árján”, amikor átlépte a felejtés folyóját, ha megtanulta ezt a felejtést, akkor fordítja az előző inkarnáció eredményeit és tapasztalatait arra, hogy a következő élet ösképét, prototípusát részről-részre kialakítsa. S akkor kezd a szenvedés helyére lépni a devachán boldogító öröme. Éppen úgy, ahogy a mindennapi életben, amikor gondok gyötörnek bennünket, ha bizonyos képzetek nem akarnak eltűnni emlékezetünkől, mintha étertestünkbe egy elfásodott elszáradt rész tolazkodna be, ami ártalmunkra van, éppen úgy van lényünkben egy rész a halál után, amely szenvedésünkhöz és nélkülözésünkhöz olyan sokáig hozzájárul, amikor a felejtéssel nem tudjuk átküzdeni magunkat a fizikai világgal való összes kapcsolaton. Ily módon, ahogy a képzetek az ember számára a gyógyulás csírái lehetnek, úgy az előző élet min-**

den tapasztalata az öröm forrásává válhat a devachánban, ha a felejtés folyóját átlépte az ember, **ha mindent elfelejtett, ami őt az érzéki világban az élethez kötötte.** Így tehát látjuk, hogy az élet egész terjedelmében teljességgel érvényesek a felejtés és emlékezés törvényei.

Most talán felvethetnék azt a kérdést: hogyan lehetnek az embernek egyáltalán képzetei a halál után arról, ami az elmúlt életében történt, ha el kell felejtenie ezt az életet? Azt mondhatná valaki: tudtok-e egyáltalán felejtésről beszélni, mert hiszen az ember levetette az étertestet, és az emlékezésnek és a felejtésnek mégiscsak van valami köze az étertesthez? Az emlékezés és a felejtés a halál után természetesen másfajta formában történik. Ezek úgy változnak meg, hogy a szokásos emlékezés helyére lép az olvasás az Akasha-kronikában. Ami a világban történt, **nem tűnt el, hanem objektíven ott van.** Míg a kamalókában **eltűnik az emlékezés a fizikai étellel összefüggésben,** ezek az események egészen más módon bukkannak fel mialatt az Akasha-kronikában az ember elé lépnek. Tehát ott nincs szüksége az embernek az étellel való kapcsolatra, mint ahogy az a szokásos emlékezésnél adódik. Minden ilyen kérdés, amelyet felvethetnek, meg tud oldódni. Ehhez tartozik **viszont az, hogy időt engedjünk** magunknak, hogy ezeket a dol-

gok fokozatosan tegyük magunkévá, mivel nem lehetséges, hogy egyszerre legyen a kezünk ügyében minden, amivel valamit meg tudunk érteni. A mindennapi életben is sok minden nyilatkozik meg számunkra, ha ismerjük **ezeket a dolgokat, amelyekről** most szó esett. Sok minden mutatkozik meg, ami az emberi étertesthez tartozik, a temperamentumoknak az emberre gyakorolt sajátos visszahatásában. Hiszen már elmondtuk, hogy ezek a karakter-sajátosságok, amelyeket temperamentumnak nevezünk, az étertestben erednek. Vegyünk egy melankolikus temperamentumú embert, aki egyáltalán nem tud kikeveredni bizonyos képzetekből, **amelyekről állandóan** gondolkoznia kell. Egészen másként van ez, mint egy szangvinikus vagy flegmatikus temperamentumnál, ahol a képzetek csak **úgy eltűnnek. A melankolikus** temperamentum éppen abban az értelemben, ahogy ezt láttuk, árthatmas lehet az ember egészségére, míg a szangvinikus temperamentum bizonyos értelemben **rendkívül kedvező lehet rá. Természetesen** nem szabad úgy venni ezeket a dolgokat, hogy az ember azt állítja: az embernek arra kell törekednie, hogy mindent elfelejtsen. De látják, hogy éppen **ezekből a dolgokból, ahogy megismertük őket, szangvinikus vagy** a flegmatikus temperamentum **egészséges vagy előnyös volta** mutatkozik meg, s a melankoli-

kus temperamentum egészségtelessége. Természetesen ott a kérdés, hogy egy ilyen flegmatikus temperamentum vajon a helyes módon hat-e. Egy flegmatikus, aki csak triviális képzeteket vesz fel, könnyen felejt. Ez számára csak egészséges lehet. De ha csak ilyen képzeteket vesz fel, akkor ez egyáltalán nem lesz jó neki. Így hatnak egymásra a különböző dolgok. Kérdés: vajon a felejtés csak egyfajta hiányossága az emberi természetnek, vagy talán valami hasznos? Ezt a kérdést a szellemtudományos ismeretekkel válaszoljuk meg. **S másrészt látjuk, hogy erős morális** impulzusokat is követni tudunk ilyen dolgok ismeretével, ha az ember úgy gondolja, hogy boldogulására - ezt egészen objektíven szemlélve - hasznos, ha az okozott sértéseket és bántásokat el tudja felejtetni, akkor ott egy egészen más impulzus van. Amíg azonban úgy véli, hogy ennek **semmi jelentősége sincs, akkor** semmiféle morális prédikáció sem használ. Ha azonban tudja, hogy el kell felejtenie, s hogy **boldogulása ettől függ, akkor egészen másként engedi hatni magára** ezt az impulzust. Nem szükséges, hogy ezt egyenesen egoistának nevezzük, hanem azt mondhatjuk: beteg és nyavalyás vagyok, tönkreteszem szellemi, lelki **és testi bensőmet, így a világnak** sem vagyok hasznos. Az ember a jó közérzet kérdését is egészen más szempontból szemlélheti. Aki

kifejezett egoista, annál az ilyenfajta meggondolások nem sokat használnak. De aki az emberiség boldogulását tartja szem előtt, és ezért arra is gondol, hogy ebben közreműködjék, tehát közvetlen módon saját boldogulását is szem előtt tartja - ha az ember képes arra, hogy ezt meggondolja, akkor az ilyen szemlélődésekből morális eredményeket is elérhet. S éppenséggel megmutatkozik az, ha a szellemtudomány belenyúl az ember életébe, mialatt bizonyos szel-

lemi körülményekről megmutatja számára az igazságot, hogy a legnagyobb etikai-morális impulzusokat hozza számára, amelyeket semmiféle más ismeret és semmiféle, csupán külsődleges morális parancs nem tud nyújtani neki. A szellemi világ tényszerű ismerete, ahogy azt a szellemtudomány közvetíti, ezért erősebb impulzus, amely a morál tekintetében is a legnagyobb előrelépést hozhatja az emberi életben.

Sík Sándor: A néma Miatyánk

Hozzád, Veled, Neked,
Mondani egy utolsó éneket,
Imában ömleni Eléd,
Legutolsó, de hűséges cseléd...!
De jaj! ha nem igaz!
Szobám csupa por,
Kertem csupa gaz,
Csupa lelógó tört faág,
A templom messze, a könyv nehéz,
Ólomcsizmában toporog az ész.
És mégis, mégis, Ő van itt,
Immár tőlem el nem veszik,
Nap nap után, éj éj után
Én Téged hívlak, Miatyánk.

De mire jó
Egy lámpástalan rádió?
Hogyan szólítsam az ég Urát
Egy siketnéma Miatyánkon át,
Ha szói közül minden második
Alattomosan elrejtőzködik!
Bénult napokon, izzadt éjeken
Az értelem is értelemtelen,
Értelemtelen és imátalan, -
Magam vagyok, egészen egymagam.

De talán mégis volna valami
Helyettem hinni, vallani,
Nevemben felimádkozó
Karikás kis szentolvasó,
Egyetlen társam aki vagy,
Karikagyűrűm, el ne haggy!
De nem hagyta-e Téged el én,
Szómmal, amelyből kialudt a fény?
Szívemmel, amely csupa seb,
Élmémmel, amely úrnél üresebb?
S nem hagytam-e el Veled együtt
Azt,

Aki az úr fölött virraszt?
Mit felelek, hisz nem tudok felelni:
Mit felelhet a Mindennek a semmi!
Akarom élni az egész hitet,
Szeretni, ahogy Isten szeret,
És bízni, bízni akarok,
Abban, amit a Krisztus hozott.
Nem érzem, nem is gondolom,
De akarom, akarom,

